

œ Apeldoorns Belle Époque œ

Magazijn Gebr. Noteboom Hoofdstraat 142

Adrienne Zuiderweg

***Ruimte voor Erfgoed* uitgave van het Erfgoed Platform Apeldoorn**

september 2020

Apeldoorns Belle Époque Magazijn Gebr. Noteboom Hoofdstraat 142

⌘ Dankbetuiging ⌘

Hartelijk en vooral speciaal bedank ik Max Noteboom die mij verraste met veel informatie over zijn familiegeschiedenis doorspekt met amusante anekdotes.

Eveneens dank ik Frederik Erens (SIE), Stefan Rutten (CODA), Frans Schumacher (Museum Vaassen Historie) voor hun informatie en foto's.

De dames van het CODA Archief/Kenniscentrum bedank ik voor hun hulp en gastvrijheid.

⌘ Inhoudsopgave ⌘

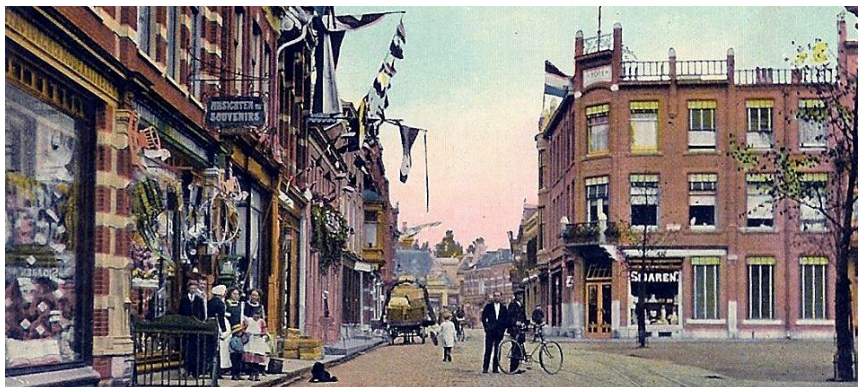
1. Aanleiding	4
<i>Van Anthoniskapel naar Logement De Kapel</i>	
2. Jan Noteboom	7
<i>Apeldoorn</i>	
3. Plannen voor een eigen zaak	10
4. Magazijn Gebr. Noteboom	10
<i>Eclecticisme</i>	
<i>Belle Époque</i>	
5. Christiaan en Willem Noteboom	13
<i>Spraakmakend</i>	
<i>Mobiliteit</i>	
<i>Handelsregister</i>	
6. Christiaan Noteboom	20
<i>Verbouwing 1933</i>	
<i>Tweede Wereldoorlog</i>	
<i>Firma Gebr. Noteboom tijdens de Tweede Wereldoorlog</i>	
7. Lex Noteboom	27
<i>Apeldoorn, Gebr. Noteboom en Indië</i>	
<i>Binnenbrand</i>	
<i>Creatief adverteren</i>	
<i>Verbouwing 1950</i>	
<i>Familiegebeurtenis</i>	
<i>De Silveren Notelaer</i>	
<i>Goud!</i>	
<i>Winkelpromenade</i>	

8. Max Noteboom	42
<i>Noteboom Kadoos</i>	
<i>Reclamestunts</i>	
<i>Familiegebeurtenissen</i>	
<i>Brand!</i>	
<i>Failliet</i>	
9. Erfgoed	57
<i>Winkelconcept Gebr. Noteboom en Kijkshop</i>	
<i>Omgang met erfgoed</i>	
<i>Tastbare herinneringen</i>	
<i>Zoals het was</i>	
10. ‘Durven en aanvoelen’	67
<i>Jan Noteboom</i>	
<i>Christiaan en Willem Noteboom</i>	
<i>Lex Noteboom</i>	
<i>Max Noteboom</i>	
11. Bronnen	70
<i>Kranten</i>	
<i>Foto's</i>	
<i>Literatuur</i>	
<i>Instanties</i>	
<i>Websites</i>	

Apeldoorns Belle Époque Magazijn Gebr. Noteboom Hoofdstraat 142

1. Aanleiding

Aan het eind van de negentiende begin twintigste eeuw werden grote winkel-woonhuizen gebouwd op de hoek Hoofdstraat–Raadhuisplein, Hoofdstraat–Deventerstraat, Hoofdstraat–Kinsbergenstraat en Hoofdstraat–Kapelstraat en Paslaan. Deze panden en een aantal andere winkels op de Hoofdstraat vormen samen Apeldoorns Belle Époque. Deze naam is indertijd tijdens de voorbereiding voor een gelijknamige tentoonstelling gemunt. Die tentoonstelling is nooit gerealiseerd, maar deze stijl aanduiding spreekt menig Apeldoornse architectuur- en erfgoedliefhebber nog steeds tot de verbeelding.

Hoofdstraat in noordelijke richting

Op de hoek Hoofdstraat–Paslaan na, bestaan alle gebouwen grotendeels. De winkel die niet meer bestaat, is het magazijn van de Gebr. Noteboom. Zo'n kleine tachtig jaar was Noteboom niet weg te denken uit het Apeldoorns straatbeeld. Lopend op de Dorpstraat – de naam Hoofdstraat dateert uit 1917 – naar het noorden doemde de winkel statig in de verte op.

Deze bijdrage over Gebr. Noteboom gaat over de eigenaren aan wie er alles gelegen lag het hun kopers naar de zin te maken, door hen mooie en praktische maar ook spraakmakende artikelen te verkopen. Ze maakten daarbij gebruik van verkooptechnieken die de constante loop naar hun winkel moesten garanderen, maar ook vasthouden zoals het scheppen van een goede ambiance, flexibiliteit tonen, zichzelf goed verkopen, unieke artikelen aanbieden, slim en uitnodigend etaleren, adverteren met pakkende slogans, brochures samenstellen, inspelen op de actualiteit, de klant verleiden, de klant blijven informeren.

De vele advertenties van Gebr. Noteboom in de *Apeldoornsche Courant* en *Nieuwe Apeldoornsche Courant* geeft een mooi overzicht van de artikelen die op dat moment of in dat seizoen onder de aandacht gebracht moesten worden. Aanvankelijk waren dat motorrijwielen, Lips' brandkasten maar ook kinderwagens en sportkarren. Gebr. Noteboom had de alleenverkoop van Lips, toen in Dordrecht gevestigd, voor de gehele provincie Gelderland. Zij adverteerden maandelijks wat er dankzij de brandkast van dit merk bij een brand of inbraak gespaard was gebleven.

Pas in 1906 gingen de broers Noteboom ook huishoudelijke artikelen verkopen. Ze stelden een brochure samen van 25 artikelen die in hun magazijn te koop waren. Het 'boekwerkje' gaf van ieder artikel een afbeelding en toelichting. De *Apeldoornsche Courant* merkte op 15

augustus hierover op: ‘Het zijn bijzonder praktische huishoudelijke voorwerpen, waarvan het nut in ’t licht wordt gesteld’. Geleidelijk verdwenen de motorrijwielen naar de achtergrond en kregen de huishoudelijke artikelen een prominentere plaats.

De eigenaren lieten hun winkel aanpassen aan de gangbare mode van die tijd en schakelden daarvoor Apeldoornse architecten in. Gebr. Noteboom werd uitgebaat door drie generaties: Christiaan of Chris en Willem, Alexander of Lex en Maximiliaan of Max. Maar de basis was gelegd door hun stamvader Jan Noteboom.

De kenmerkende architectuur van hun magazijn overtrof die van de andere winkels. Hun zaak zou ook in ’s-Gravenhage of in Amsterdam gestaan kunnen hebben. Dat beoogden de eigenaren ook. Die schroomden er letterlijk en figuurlijk niet voor de grenzen te verleggen. Na 1904 was hun karakteristieke pand geheel in stijl met de eveneens opmerkelijk vormgegeven architectuur van de naastgelegen winkels: Magazijn Gebr. Levij en de Koek- en de Banketbakkerszaak met lunchroom en wintertuin van M.J. Vonk. Dat duurde tot 1981. In dat jaar brandde Gebr. Noteboom af. De belendende panden bleven gespaard. Drie jaar later was de lege plek op de Hoofdstraat met de Paslaan bebouwd. Onder in het appartementencomplex was een filiaal van De Kijkshop gevestigd. Toen die in 2018 failliet ging, ontstond onder belangstellenden voor het behoud van erfgoed een discussie op welke wijze de reminiscentie aan het indertijd remarquabele pand kon worden vormgegeven.

Deze bijdrage over Gebr. Noteboom tijdens de Apeldoornse Belle Époque is een bewerking van de reeks over Magazijn Geb. Noteboom Hoofdstraat 142 die in vijf afleveringen is verschenen in *Ruimte voor Erfgoed*, de nieuwsbrief van Erfgoedplatform Apeldoorn (nummer 69, februari 2020, t/m nummer 75, augustus 2020).

Van Anthoniskapel naar Logement De Kapel

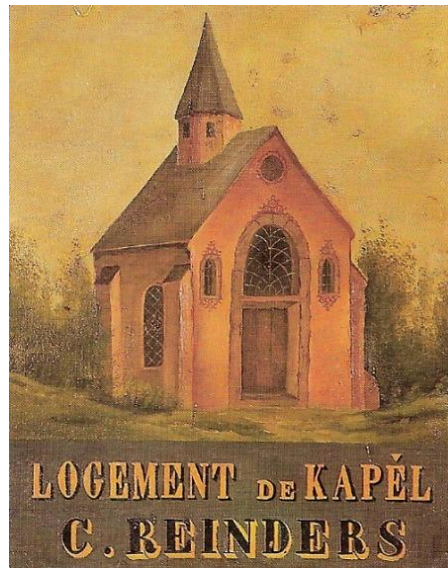
Een van de oudste locaties in de binnenstad was de Anthoniskapel of Sint-Theuniskapel. Deze kapel die in de Middeleeuwen was gebouwd, was in de loop der tijd op verschillende manieren in gebruik: als rustplaats, hospitaal en schooltje. Frans Berkhuis tekende de kapel in 1703. In 1808 werd de kapel wegens de verwaarloosde staat afgebroken.

Anthoniskapel

Het voetpad vanaf de Dorpstraat tot aan de Nieuwstraat werd in december 1900 vernoemd naar de kapel (*Apeldoornsche Courant* 8 en 15 december 1900). De plaats waar eens de kapel had gestaan, zou eeuwen later uitgroeien tot een markante straathoek.

Aan de overzijde van de kapel, dus op de hoek van de Kapelstraat en Dorpstraat, heeft het logement 'De Kapel' gestaan van uitbater Christiaan Reinders, die met herbergierstersdochter Antje van Leijden was getrouwd. Zijn herberg met overnachting was niet de oudste en ook niet de enige in Apeldoorn. Na het overlijden van Antjes vader (1872) nam Christiaan de herberg en het logement over en liet een uithangbord maken. In 1888 diende hij bij burgemeester Van Hasselt en gemeentesecretaris Mollerus een vergunning in voor het tappen van sterke drank (*Apeldoornsche Courant* 21 april 1888). Christiaan overleed op 15 augustus 1899. Enkele weken voor zijn overlijden was op 8 juli het logement en woonhuis voor afbraak verkocht (*Apeldoornsche Courant* 8 juli 1890) ten behoeve van de bouw van een drukkerij.

Logement de Kapel

Op de rooilijn van het omvangrijke perceel waar eens de Anthoniskapel had gestaan, dus tégenover het voormalige Logement de Kapel, woonde op de hoek van de Dorpstraat met de huidige Paslaan de uit Zwolle afkomstige tabakskerver, latere wijnhandelaar en bestuurslid van de zangvereniging 'Caecilia' Gerrit Johan Uiterwijk met zijn echtgenote Alida van Dijk.

Herberg De Kapel met de Dorpstraat en de woning van Gerrit Uiterwijk

In de tweede helft van de negentiende eeuw transformeerde Apeldoorn van een dorp naar een aantrekkelijke plaats op de Veluwe dankzij de verbeterde oost-west verbindingen over de weg en het spoor, en de bouw van nieuwe fabrieken, winkels, en huizen.

Op 4 april 1896 overpeinsde de journalist van de *Apeldoornsche Courant* de groei die Apeldoorn in de voorafgaande jaren had doorgemaakt. Inmiddels waren er kerken en was een Volkshuis gebouwd. Er waren ook scholen, zoals school nummer 2 en 3. Voor de zonen van het personeel van paleis Het Loo en later ook voor de zonen van andere Apeldoorners werd op initiatief van Koning Willem III de Koningsschool gebouwd (1852), dankzij zijn gift van tienduizend gulden werd de Koninklijke Hoogere Burgerschool 'Prins Hendrik' gebouwd, vernoemd naar zijn broer (1877). Later werd de Rijkskweekschool voor Onderwijzeressen gebouwd (1896). Het station was uitgebreid, de Stationsweg was bestraat en het Leienhuis naderde zijn voltooiing. De dorpskern was verfraaid met 'gelijke tred met den vooruitgang, waar tal van handelaren hunne winkels laten slopen en nieuwe doen verrijzen'. Kortom, dankzij het verstedelijkingsproces kon Apeldoorn zijn nieuwe bewoners het nodige bieden.

⌘ 2. Jan Noteboom ⌘

Jan Noteboom was een van deze nieuwe bewoners. Zijn familie was vernoemd naar de notenboom voor hun boerderij aan de IJsseldijk 'In de Noteboom' (1766). Later verhuisde de familie naar de boerderij annex herberg 'De Volle Hand' met uiterwaarden langs de IJssel in Twello. Jan was daar op 3 juli 1834 geboren.

'De Volle Hand'

Op 10 maart 1860 trouwde Jan met Jacomina Schokkenkamp, eveneens uit Twello afkomstig. Een klein jaar later werd hun oudste kind Willemmina (6 februari 1861) geboren; Jacob Willem (12 juli 1863) en Jan Willem (14 februari 1866) volgden.

In 1869 verhuisde Jan Noteboom met zijn gezin naar Vaassen, waar hij het logement en de stalhouderij 'Posthuis' uitbaatte. Behalve boer en logementhouder handelde hij in land- en bosbouwproducten en verkocht hij vleeswaren. Het kopen en verkopen had hij niet van een vreemde. Zijn vader had zijn herberg en boerderij met de verkoop van zaaigoed gecombineerd. De naam 'De 'Volle Hand' was dan ook passend gekozen. Ook Jans zaaigoed zou in de loop der tijd heel goed ontkiemen. In Vaassen werden nog drie kinderen geboren: Lambertus Hendrik alias Bernhard (31 juli 1868), Hendrik (3 augustus 1869) en Hendrika Berendina (3 februari 1872).

Apeldoorn

Omdat Apeldoorn hem meer mogelijkheden zou verschaffen, verkocht Jan Noteboom eerst op 1 januari 1876 de boerderij en herberg van zijn vader. Hij was van plan de handel in zaden in

Apeldoorn voort te zetten. Vervolgens adverteerde hij op 12 februari in de *Apeldoornsche Courant* voor woonruimte. Dat zou tijdelijk zijn, want hij had plannen voor een eigen winkel op de Deventerstraat. Hij besteedde de bouw van een winkel met woonhuis aan. De bouw werd gegund aan metselaar Hermanus Wegerif (1847-1912).

Men vraagt te huur te Apeldoorn
 een HUIS met 2 a 3 KAMERS en KEUKEN van af een of half April tot 1 Aug. aanstaande. Op de Looiaan, Eendragt 'tzelide waar gelegen (238.) Adres J. NOTEBOOM, VAASSEN.

Idem: het bouwen van een Woonhuis, Slagerij enz. voor den Heer J. Noteboom — Ingeschreven door de Heeren H. Wegerif voor f 12,600, Joh. Wegerif f 12,420, J. Radstaak f 11,840, A. van Eck uit Epe f 11,777, J. van de Braak f 11,620, Hermanus Wegerif f 11,524; den laatsten gegund; behalve den Heer van Eck, alle hier woonachtig.

Apeldoornsche Courant 12 en 26 februari 1876

Vervolgens vroeg hij op 18 maart bij de burgemeester en wethouders de vergunning aan voor een spekslagerij met slachterij en vleesrokerij. Dat werd hem toegestaan. Nu zijn toekomst in Apeldoorn was geregeld, deed Noteboom zijn Vaassense 'Posthuis' op Dorpstraat 60 in april 1876 over aan zijn opvolger S. Verwer, de eerste van de vele eigenaren van de herberg die later bekend werd als Hotel De Cannenburgh.

ADVERTENTIE.
 De ondergeteekende heeft de eer te berichten, dat hij zijn
Logement en Stalhouderij
 heeft overgedaan aan den Heer S. VERWER. Bedankende voor de gunst, hem vele jaren geschonken, beveelt hij zijn opvolger minzaam aan.
 J. NOTEBOOM JR.
 VAASSEN, April 1876.

Apeldoornsche Courant 29 april 1876 – Posthuis/Hotel De Cannenburgh (1902)

Op 28 april 1876 werd Jan Noteboom met zijn gezin in Apeldoorn ingeschreven. Ze betrokken eerst een woning op de Koningstraat en verhuisden later naar Deventerstraat 1 totdat het woonhuis en winkel gereed waren.

In Apeldoorn werden nog twee zoons geboren: Christiaan of Chris (12 mei 1876) en Willem (1 januari 1879).

Bevallen van een' Zoon J. NOTEBOOM geb. SCHOKKENKAMP.
 APELDOORN, 12 Mei 1876. (731)

Bevallen van een Zoon M. NOTEBOOM-SCHOKKENKAMP.
 APELDOORN, 1 Jan. 1879.

Apeldoornsche Courant 20 mei 1876 en 4 januari 1879

Behalve eigenaar van een spekslagerij met slachterij en een vleesrokerij was Jan Noteboom ook handelaar in onroerend goed en kocht en verkocht hij opstallen en kavels. In 1878 gaf hij opdracht voor de bouw van de panden naast zijn winkel-woonhuis Deventerstraat 14.

In de zomer van 1878 verzocht Jan Noteboom om vergunning tot plaatsing 'van eene heete luchtmachine of Motor Rennes van 1 ½ à 2 paardenkracht in zijn slagerij', zoals de kennisgeving van burgemeester en wethouders in de *Apeldoornsche Courant* van 24 augustus dat jaar was te lezen. Met Rennes werd technisch pionier Dirk Willem Rennes (1836-1912)

bedoeld, die in 1876 dit type motor voor kleine vermogens had ontwikkeld. Jan Noteboom zag de toepassingsmogelijkheid voor deze heteluchtmotor in zijn slagerij. Op 9 september 1878 kreeg hij toestemming.

In 1894 werd de spekslagerij met woonhuis op Deventerstraat 14 gemoderniseerd door architect C.M. Gardenier.

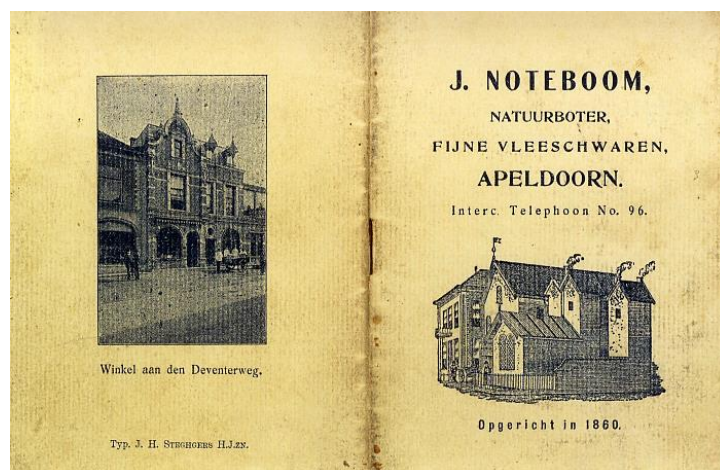
C.M. Gardenier (1856-1936)

Cornelis Marinus Gardenier (Rotterdam, 13-07-1856) werkte na zijn studie voor civiel ingenieur (Delft 1881) enkele jaren bij de Koninklijke Nederlandsche Lokaalspoorweg-Maatschappij Willem III (KNLS). In 1884 begon hij zijn technisch bureau voor watervoorziening en verkreeg diverse patenten. Hij werkte al in Apeldoorn voordat hij er met zijn echtgenote Elizabeth Buijsman vestigde. Eerst kort op de Brinklaan A 8/3, daarna in zijn zelf ontworpen kantoor-woonhuis op Hoofdstraat 127 en later op Loolaan 120 in een villa eveneens naar eigen ontwerp. Het echtpaar Gardenier verhuisde op 6 november 1916 naar Utrecht, Koningslaan 21. Elizabeth overleed op 21-01-1927 (68 jaar) en Cornelis Marinus op 29-09-1936 (80 jaar).

Cornelis Gardenier heeft veel en uiteenlopende panden in Apeldoorn ontworpen.

Jan Noteboom was een winkelier met een vooruitziende blik. Behalve dat hij wist wat hij wilde, had hij ook het geluk dat zijn zoons met hem meedachten. Zij deelden zijn belangstelling voor machines en de toepassingsmogelijkheden ervan in zijn spekslagerij en slachterij.

Ze adverteerden in de *Apeldoornsche Courant* en lieten prospectussen drukken met een foto van de spekslagerij en een getekende impressie van de rookgebouwtjes, huidenzouterij en slachterij. Het oprichtingsjaar 1860 verwees naar Notebooms activiteiten in Terwolde en Vaassen.

Brochure Slagerij J. Noteboom

Op latere leeftijd legde Jan Noteboom zich toe op bestuurlijke functies. Zo was hij jarenlang bestuurslid van de Kamer van Koophandel en lid van diverse Apeldoornse sociëteiten, van de Commissie Geldersche-Overijsselsche Maatschappij van Landbouw en Verbetering van Varkensvlees en van de Vereeniging ter Bevordering van het Vreemdelingenverkeer.

Hij zorgde dat zijn kinderen een goede opleiding kregen. De jongens gingen naar de HBS. Wat voor die tijd ongebruikelijk was, want alleen kinderen uit het gegoede milieu volgden er onderwijs. Maar Jan Noteboom en zijn echtgenote Jacomina Schokkenkamp waren dankzij de erfenissen van hun families goed bemiddeld. Met name Jacomina. Haar familie had een zeer rendabele handel in fruit en fruitbomen. Jacomina sprak Frans en kocht net zoals haar zusters kleding in Parijs. Van moeders kant hadden de kinderen, zeker de jongsten Willem en Christiaan, gevoel voor *elegance* meegekregen. Van vaderszijde leerden ze de hoofdrekentrucs.

✂ 3. Plannen voor een eigen zaak ✂

De zonen Hendrik en Bernard namen het slagersbedrijf van hun vader over. Voor de twee jongsten Willem en Christiaan had Jan ook iets bedacht.

Christiaan was op 14 september 1896 naar Delft verhuisd voor een opleiding als werktuigbouwkundige aan de Polytechnische Hoogeschool. Na het behalen van zijn ingenieursdiploma keerde hij terug naar Apeldoorn. Willem had belangstelling voor rijwielen. Hij woonde tussen 1899 en 1902 in Arnhem en Enschede waar hij de opleiding tot bondsrijwielhersteller van de ANWB volgde. In die tijd kwam in een rijwielhandel heel wat meer kijken dan alleen de verkoop van fietsen, ook de reparatie, het emailleren, nikkelen en construeren van fietsen en onderdelen hoorden erbij. Christiaan had als oudste van de twee het beste inzicht in hun plannen. Hij was ook de zakelijke van de twee.

G. H. RIETBERG, — Apeldoorn.

Levert RIJWIELEN van de beste en meest bekende fabrikaten.

GOEDKOOPTE MACHINES van af f100.

Steeds voorhanden GEBRUIKTE RIJWIELEN.

Grootte voorraad ONDERDEELLEN.

Bondsrijwielhersteller 1e Klasse.

Alle Velocipèdes worden geleverd met 1 jaar garantie volgens de bepalingen van den Algemeenen Nederlandschen Wielrijdersbond.

Ann koopers gratis onderricht.

SPORT-ARTIKELLEN.

Benodigdheden voor Football, Cricket, Lawn Tennis enz. Truilen, Regenmantels, Sportpetten, Sportkousen, IJsmutsen, IJsstokken, enz. enz. enz.

SCHAATSEN.

G.H. Rietberg Dorpstraat (Erica 1896)

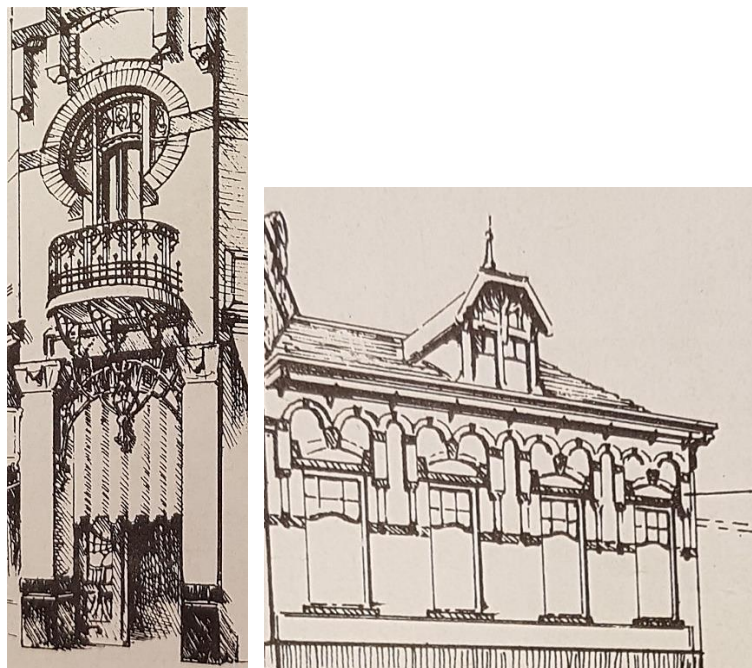
In 1902 namen ze ‘de oudste Apeldoornsche rijwielhandel’ van Gerardus Hendrikus Rietberg op de toenmalige Dorpstraat A 294 (huidig pand rechts van de Van Huutsteeg) over. Dit pand was indertijd in opdracht van hun vader Jan Noteboom gebouwd. Rietberg was gespecialiseerd in Engelse rijwielen van het merk Whitworth, XL en Hadley. Vervolgens verhuisden ze tijdelijk met hun winkel naar de Deventerstraat, naast de slagerij. Het was tijd voor een eigen zaak. Hun winkel zou in de loop der tijd uitgroeien tot een materialistisch pronkjuweel.

✂ 4. Magazijn Gebr. Noteboom ✂

Jan Noteboom had zijn oog laten vallen op de hoek van de Dorpstraat-Paslaan en gaf architect J.A. Wijn opdracht tot de bouw van een winkel of magazijn met bovenwoning. De ligging van de voormalige Anthoniskapel bepaalde het grondplan.

Eclecticisme

Aanvankelijk waren de architecten geschoold in de klassieke en middeleeuwse bouwstijlen. Later beschikten ze over nieuwe technische kennis en de toepassingsmogelijkheden ervan. Aan het eind van de negentiende eeuw ontstond een nieuwe stijlvorm: het eclecticisme (1850-1910). Deze stijl kenmerkt zich door elementen uit verschillende bouwstijlen met elkaar te combineren tot een nieuw bouwstijl. De architecten die voor het eclecticisme kozen, voelden zich niet meer gebonden aan de toenmalige bouwstijl, het Neo-Classicisme. Zij voelden zich vrijer in hun ontwerpen en konden daardoor karakter in hun ontwerp aanbrengen.

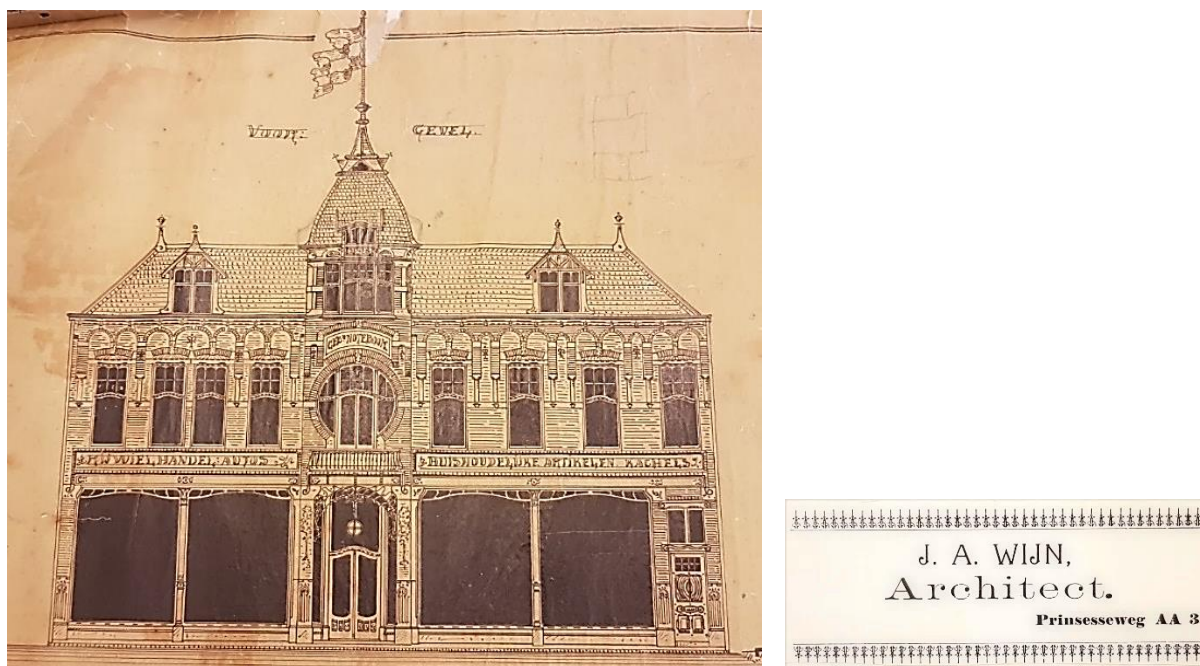
Eclecticisme

Dat heeft Wijn in zijn ontwerp voor de winkel en het woonhuis van Gebr. Noteboom ook gedaan. Hij verenigde elementen van de Jugendstil (ronde raam of sleutelgatraam en balkon boven de ingang) met de Romaanse vooruitspringende sierrand boven de ramen op de eerste verdieping. Hij combineerde verticale en horizontale lijnen in zijn ontwerp. Deze laat-negentiende-eeuwse bouwstijl werd ook door andere architecten op hun ontwerpen voor andere panden in de Apeldoornse binnenstad toegepast. Samen met Magazijn Gebr. Noteboom droegen deze panden bij aan de luister van dit Veluwe dorp.

Belle Époque

Deze tijdsperiode wordt Belle Époque (1870-1914) genoemd; de letterlijke vertaling is mooie eeuw. Ook Apeldoorn kende een 'gouden tijdperk'. Dankzij de mechanisering als gevolg van de technische vernieuwingen ontstond een redelijke welstand onder de burgerij. Trouwens de komst van nieuwe, beter gesettelde al dan niet tijdelijke inwoners vanwege de gezonde omgeving, droeg hiertoe ook bij. Men wilde genieten van de welvaart. Deze materialistische kant van Belle Époque deed opgang in Apeldoorn in tegenstelling tot de belangstelling voor

kunsten en wetenschappen, die ontplooiden zich voorzichtig. Wijns Magazijn Gebr. Noteboom drukte inzonderheid fysiek en financieel materialisme uit.

Apeldoorns Belle Époque – Magazijn Gebr. Noteboom

Wellicht is het de tekening gemaakt door Casper van den Beld.

Casper Melchior Balthasar van den Beld (1849-1943)

Casper Melchior Balthasar van den Beld (Deventer, 7 januari 1849) was militair opzichter en tekenaar en werkzaam in o.a. Voorhout, Doornspijk, Amsterdam en Muiden. Hij was op 7 juni 1900 met zijn gezin van Ede naar Apeldoorn verhuisd, eerst naar Zevenhuizen en later naar het Loo. Vanaf 1902 woonde hij met zijn gezin in Diepenveen waar hij het Koffiehuis en de Theetuin 'Het Wapen van Diepenveen' uitbaatte. In 1907 verhuisde hij naar Voorst, later naar Maarssen. Hij overleed op 4 maart 1943 in Utrecht.

Magazijn Gebr. Noteboom paste in de traditie van 'droompaleizen' waarvan de eigenaren hun artikelen zodanig in hun etalages uitstalden, waardoor ze potentiële klanten naar zich toe lokten en ze verlokten tot aankoop van een artikel uit hun assortiment. Kenmerkend voor deze architectuur zijn de grote spiegelruiten vanaf de grond tot aan het plafond. De spiegelramen werden meestal in België gemaakt en over het spoor of over het water vervoerd. Dat kon ook in Apeldoorn, dat vanaf 1866 aan het Apeldoorns Kanaal lag en sinds 1875-1876 was aangesloten op de Oosterspoorweg Amsterdam-Amersfoort-Apeldoorn-Zutphen.

De investering van Jan Noteboom doemde zich, gezien vanuit de zuidelijke richting van de Dorpstraat, de latere Hoofdstraat, majestueus aan de wandelaar op. Magazijn Gebr. Noteboom zette de woning van overbuurman Gerrit Johan Uiterwijk op het toen dorpse kruispunt geheel in de schaduw. Op 7 september 1904 schreef de *Apeldoornsche Courant* euforisch: 'De Dorpsstraat en geen einde. Wat de Kalverstraat voor Amsterdam, de Hoogstraat voor Rotterdam, de Veenestraat voor Den Haag is, wordt de Dorpstraat gaandeweg voor Apeldoorn'.

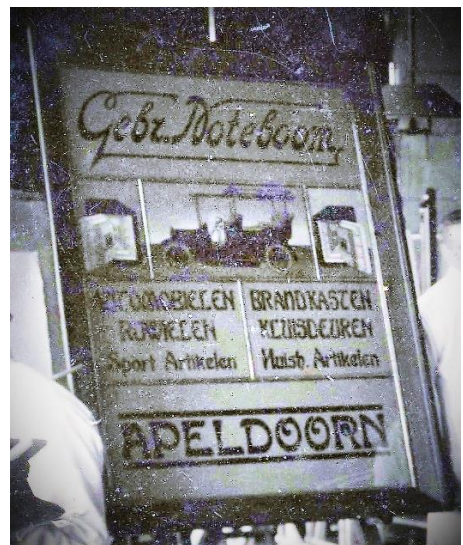
Magazijn Gebr. Noteboom hoek Dorpstraat-Paslaan

Christiaan en Willem Noteboom en hun opvolgers zouden hun etalages optimaal benutten om hun klanten van het nut en de aanschaf van hun uiteenlopend uitgestald koopwaar te overtuigen. Hen er zelfs verliefd op te laten worden en hun materiële behoeften te bevredigen. De kooplustige klanten van het eerste uur gaven hun aankopen een plaats in hun villa's op de Loolaan en in de Parken. De etalages van Magazijn Gebr. Noteboom, ook die van de winkels ernaast en er tegenover, werden vaste wandel- en flaneerplaatsen van vaste en tijdelijke Apeldoornse bewoners.

❧ 5. Christiaan en Willem Noteboom ❧

Op 1 april 1902 opende Magazijn Gebr. Noteboom de deuren. Christiaan en Willem pakten de zaken groots aan. Ze bouwden hun winkel steeds verder uit. Aanvankelijk bepaalde hun kennis en belangstelling voor rijwielen en motorrijwielen het assortiment. Maar later verkochten ze een keur aan artikelen zoals auto's, brandkasten, kachels, sportkarren, kindervagens, kinderstoelen, schommelstoelen, ziekenstoelen en -tafels, tuin- en serremeubilair, stallantaarns, complete keukenmeubelen, fornuizen, wasmachines, ijskasten en ijsemers, koffiekannen, theepotten, inmaakpotten, houten kranen, broodmessen, slagshakmessen en slagszagen, kristallen vazen, kastpapier, wc-borstels en wc-papier, maar ook koffers, tassen, andere lederwaren en nog veel meer artikelen.

Natuurlijk moest er ook reclame voor de winkel worden gemaakt. Dankzij de vele connecties van Jan Noteboom senior, waaronder architect Andries van Driesum, was dat mogelijk.

Lokaal voor decoratief schilderen

In het schilderlokaal van de Vakschool voor toekomstige Ambachtslieden waar Andries van Driesum bouwkundig- en handtekenen gaf, stond een reclamebord met letters in Jugendstil dat in opdracht was gemaakt. Op het reclamebord is onder de firmanaam in het midden een auto afgebeeld met aan weerszijden twee brandkasten. Daaronder volgt de keuze van de belangrijkste artikelen waarvoor aandacht werd gevraagd: automobielen, rijwielen, sportartikelen, brandkasten, kluisdeuren en huishoudelijke artikelen. Alles onder toezien oog van Jan Willem Noteboom, de tweede zoon van Jan senior. Vermoedelijk is de man rechts naast het bord Andries van Driesum.

Jan Willem Noteboom

Mogelijk Andries van Driesum

Jan Willem Noteboom (1866-1933)

Jan Willem (Terwolde, 14 februari 1866) was de tweede zoon van Jan Noteboom. Met Bernard en Hendrik had hij de slagerij van hun vader overgenomen. Hij trouwde op late leeftijd op 14 oktober 1909 met Johanna Christina Schoen (geboren 29 oktober 1885), dochter van de conciërge van de Protestantenvond op de Regentesselaan. Ze kregen vier kinderen: Jan (1 augustus 1910), Hendrika (14 maart 1912), Christiaan (16 maart 1913) en Jacomina, roepnaam Mieke (21 juli 1914). Zijn echtgenote Johanna overleed op 27 oktober 1918 aan de Spaanse griep, Jan Willem op 26 november 1933 op 67-jarige leeftijd tijdens een zakenreis in Amsterdam. Zijn lichaam werd overgebracht naar Apeldoorn waarna hij bij zijn vrouw op de begraafplaats Soerenseweg werd begraven.

Andries van Driesum Szn. (1868-1925)

Vanaf 26 september 1890 woonde Andries van Driesum in Apeldoorn, eerst als bouwkundige maar vanaf 1892 als architect. Hij was benoemd tot leraar in bouwkundig- en handtekenen aan de Teekenschool in Vaassen, gevestigd in het Lokaal der Vereeniging Werkmansnut (in 1902 omgedoopt tot Vakschool voor toekomstige Ambachtslieden). Zijn lessen die hij weldra uitbreidde met burgerlijk en waterbouwkundig tekenen, gaf hij op woensdag, donderdag en vrijdagavond. Tot circa 1902 combineerde hij het lesgeven met zijn werk als architect. In 1904 trad hij als commissaris toe tot de Apeldoornsche Bouwgrond-Maatschappij tot exploitatie van het Villapark “Het Loo”. Hij woonde op de Dorpstraat en Stationsstraat en later in zelf ontworpen woningen op Marialaan (nu Canadalaan 46) en Bas Backerlaan 6. Hij was gehuwd met Jeanne Albertine Hartman (1897). Op 27 februari 1923 verhuisde hij met zijn gezin naar Bad Godesberg (Bonn) en daarna naar Nijmegen, waar hij op 20 juli 1925 overleed. Van Driesum heeft villa's en bedrijfspanden verspreid over Apeldoorn, in het bijzonder de Parken, en winkelpanden op de Hoofdstraat ontworpen, die herkenbaar zijn aan hun Jugendstil karakteristieken.

Maar natuurlijk adverteerde Gebr. Noteboom ook in de *Apeldoornsche Courant*.

Apeldoornsche Courant 9 april 1904 en 4 maart 1905

Die krant berichtte op 9 september 1904 over hun ‘in brochure-vorm uitvoerige Catalogus’. Het geïllustreerde boekje bevatte de ‘zakelijke omschrijving van het voornaamste wat voorradig is op het gebied van huishoudelijke en andere artikelen, benevens een en ander omtrent de naar de laatste eischen ingerichte Modelkeuken’. Een maand later brachten Gebr. Noteboom deze keukens op een speciale manier onder de aandacht. Ze plaatsten in een van hun etalages ‘een heusch keukenvertrek met schoorsteen, deur en kasten en ruimschoots voorzien van alles wat tot een dergelijke inrichting behoort’. Voor deze modelkeuken stond een dienstbode te strijken ‘aan wier zindelijkheid en eenvoudige kleeding vele harer collega’s een voorbeeld mogen nemen’. De journalist concludeerde over hun wijze van etaleren: ‘de eigenaardige étalage voldoet in de ruime vitrine bijzonder’ (*Apeldoornsch Courant* 18 mei 1904). Ter gelegenheid van Sinterklaas was er dat jaar een ‘modelkeuken’ ingericht voor ‘de doelmatigste St. Nicolaas-Cadeaux’ (*Apeldoornsche Courant* 23 november 1904).

De gebroeders Noteboom die zich ook smids en rijwielfabrikanten noemden, vroegen in juni 1904 de gemeente toestemming voor de plaatsing van een benzineopslagplaats achter hun zaak. Dat werd hen toegestaan.

Enkele maanden later had vader Jan uitbreidingsplannen op de Paslaan waarvoor bestaande panden moesten wijken (*Apeldoornsche Courant* 6 augustus 1904).

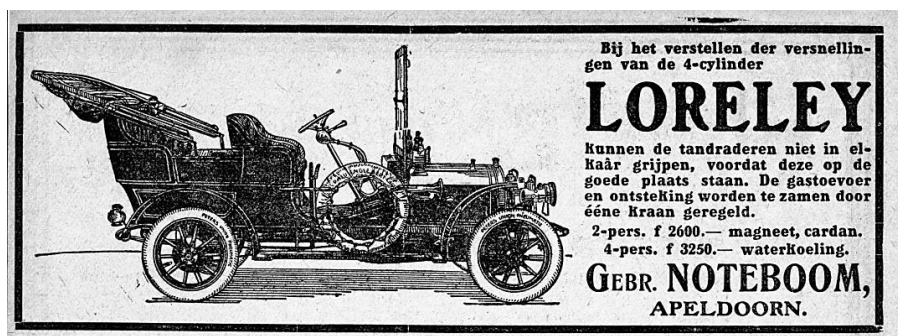
HINDERWET.
Burgemeester en Wethouders der Gemeente Apeldoorn;
Gelet op art. 8 der hinderwet;
Brenge bij deze ter openbare kennis, dat bij hun besluit van heden **voorwaardelijk** vergunning verleend is aan Gebroeders NOTEBOOM, Smids en Rijwielfabrikanten, wonende te Apeldoorn, tot oprichting van eene bergplaats voor benzine op het kadastraal perceel Gemeente Apeldoorn, Sectie H, no. 3622, gelegen aan den Dorpsstraat.
Apeldoorn, den 14 Juni 1904
Burgemeester en Wethouders voornoemd,
TUTEIN NOLTHENIUS.
De Secretaris,
MOLLERUS.

Notaris **VAN DE POLL**
zal op **Maandag 15 Aug. e.k.** om 12 uur **publiek verkoopen**:
Voor den Heer **J. NOTEBOOM**: **verscheidene percelen afbraak**: waarbij pannen, deuren, kozijnen, ramen, jalousieën, brandhout, enz., liggende aan de Paschlaan. *Vol 10*

Apeldoornsche Courant 18 juni en 6 augustus 1904

Spraakmakend

In april 1907 stond er in een van de etalages van Magazijn Gebr. Noteboom een elegante rode auto voor vier personen met een vier cilindermotor met waterkoeling van het merk Loreley, gemaakt in de autofabriek van Rud. Ley in Arnstadt (Thüringen). De *Apeldoornsche Courant* beschreef op 20 april tot in detail de technische specificaties van de geëtaleerde auto. Die had 'een vier cylinder-motor met waterafkoeling, magneet, kamradkrachtsoverbrenging (dus geen ketting), drie versnellingen vooruit en één achteruit'. De auto reed daardoor 'zonder schokken of stoten'. De zitplaatsen konden worden verwijderd en de carrosserie kon naar wens worden geleverd. De Loreley was aantrekkelijk geprijsd ondanks de 'gegarandeerde soliditeit'. De krant besloot zijn technische specificaties, die duidelijk door de verkopers Noteboom waren ingefluisterd, met de uitnodiging voor een proefrit. De advertenties van Gebr. Noteboom in *De Kampioen*, het tijdschrift van de ANWB, vielen op. Zij hadden meer aandacht voor de technische gegevens, terwijl hun collega's slechts de prijs vermeldden.

Bij het verstellen der versnellingen van de 4-cylinder

LORELEY

Kunnen de tandraden niet in elkaar grijpen, voordat deze op de goede plaats staan. De gastoevoer en ontsteking worden te zamen door ééne Kraan geregeld.

2-pers. f 2600.— magneet, cardan.
4-pers. f 3250.— waterkoeling.

GEBR. NOTEBOOM,
APELDOORN.

Advertentie in De Kampioen (1917)

Een enkele keer beperkten ze zich tot de opsomming van de meest specifieke, technische gegevens en benadrukten de prijs. De auto, een twee- of vierzitter, moest immers worden verkocht. Uiteindelijk verkochten ze twee auto's.

Advertentie in *De Kampioen* (1917)

In 1911 etaleerde Magazijn Gebr. Noteboom een spectaculair *tableau vivant* van de brand op de Brusselse werelddtentoonstelling op 14-15 augustus 1910. Midden op de puinhopen stond een inwendig onbeschadigde brandkast van de firma Lips waarin juwelen lagen. ‘’t Is een schitterende demonstratie van de deugdelijkheid dezer wereldberoemde brandkasten’, jubelde de *Apeldoornsche Courant* op 1 maart. Een paar weken later stond in een van de etalages een dame creatief gehuld in schoonmaakartikelen als de personificatie van de jaarlijkse schoonmaak.

Hun geëtaleerde modelkeuken, strijkplank, auto, brandkast en de jaarlijkse schoonmaak waren vindingrijke en spectaculaire hoogstandjes. Ze trokken daarmee niet alleen de aandacht van het publiek, maar ook de loop naar hun zaak. En dus deden de broers Noteboom in de zomer van 1912 ook mee aan de jaarlijkse etalagewedstrijd. Ze hadden zeer creatief een kindervagen geëtaleerd. De *Apeldoornsche Courant* gaf op 7 augustus 1912 een impressie van de opstelling: ‘de bak is een kinderbad, waarboven een kap van pannenlappen wuift. De bak hangt in armen gemaakt van kleeerhangers en de wielen zijn pandeksels. ’t Is een typisch stukje werk, heel aardig van vinding’. Het kon niet anders dan dat ze de eerste prijs in de categorie ‘Gebruiksartikelen en andere artikelen’ behaalden.

Op 24 augustus 1912 kregen Christiaan en Willem toestemming van de gemeente tot het bouwen van een smederij achter hun winkel met een ingang aan de Paslaan. Hun smederij was ingericht met een zogenoemde veldsmidse. Door op een voetpedaal te duwen werd er lucht onder het vuur geblazen. Op het dak van de smederij stond een schoorsteen.

Vanaf oktober 1921 had Gebr. Noteboom het recht voor alleenverkoop voor Apeldoorn en omstreken van het brandblusapparaat van de firma Espana Spanjaard & Co in Utrecht. Het apparaat werd op 26 oktober op het terrein Welgelegen gedemonstreerd in de aanwezigheid van de directeurs van gemeentewerken De Zeeuw en Nolen, de commissarissen van politie en brandweer, brandweerlieden en andere belangstellenden. Het apparaat moest met circa acht liter water worden gevuld, dat met een poeder en ander vloeistof werd gemengd. Bij brand in een kantoor, fabriek, werkplaats, stal of andere ruimte hoefde men slechts ‘het toestel bij handvat aan te pakken, onderste boven te keren en met de tuit naar voren en op 8 à 10 meter afstand spuit men het vuur binnen enkele minuten totaal uit’, noteerde de *Apeldoornsche Courant* op 29 oktober in de rubriek ‘Plaatselijk Nieuws’.

Mobiliteit

Op donderdag 21 augustus legde Henricus Jansen plechtig de eerste steen van zijn in aanbouw zijnde pand op Paslaan 3. Zoals gebruikelijk waren de kalkbak, truffel enz. feestelijk met bloemen versierd (*Apeldoornsche Courant* 23 augustus 1919). Jansen had vanaf 1913 een winkel-woonhuis met reparatieplaats voor motorrijwielen op Deventerstraat 11 (nu Outlet

Beerman). Vooruitlopend op de opening van zijn garage adverteerde hij alvast met twee- en vierpersoonsauto's van het merk Ford die hij in zijn nieuwe zaak zou verkopen. Nadat hij uitverkoop had gehouden van de Engelse fietsen in zijn oude zaak, opende hij op 1 april 1920 's middags op de Paslaan zijn nieuwe 'Rijwiel- en Automobielzaak' die volgens de krant was gevestigd in 'een modern opgevat gebouw' dat 'een sieraad voor deze laan' was.

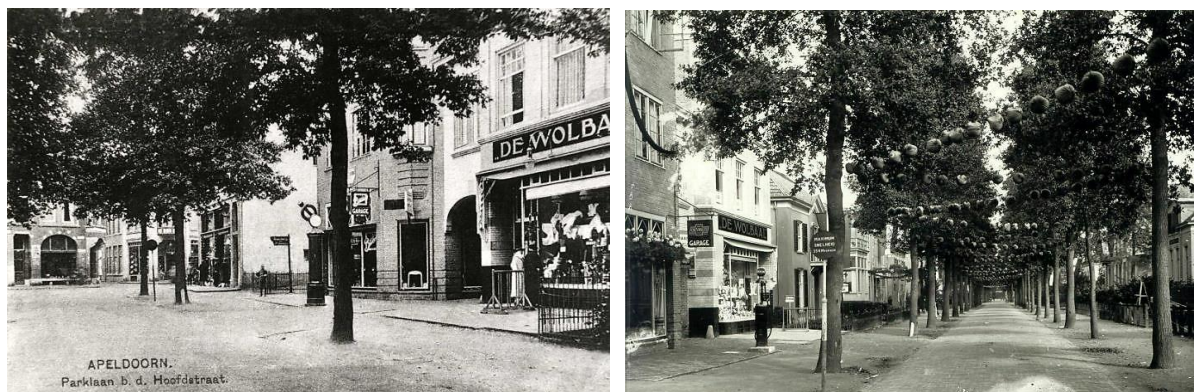

Apeldoornsche Courant 18 oktober 1919 en 1 april 1920

Daarmee was Garage H. Jansen de directe buurman van Christiaan en Willem Noteboom geworden. Tussen de beide zaken lag de entree naar de smederij van de Gebr. Noteboom dat met een richtingpaal was aangegeven. Een garage met benzinepomp paste in de opkomst van de mobiliteit van de Apeldoornse bewoners. De broers Noteboom waren in 1907 met de elegante rode Lorely voor vier personen in hun etalage hierop vooruitgelopen.

De garage met diverse werkplaatsen was gebouwd naar een op Amsterdamse School stoelend ontwerp van de architecten Jan Postma (1896-1962) en Bart Hoogstraten (1893-1956) uit Deventer. In de showroom stond een Dino Bouton toerwagen en een Spijker limousine. De garage was gespecialiseerd in Amerikaanse automerken Buick en Chevrolet. Ook waren er (motor)rijwielen van Nederlands en Engels fabricaat te koop. De benzinepomp voor de winkel had bovenop een ronde bol met 'Benzine' die later werd ingeruild voor een pomp van Shell. Vanaf 1927 voerde de uit Voorst afkomstige Peter Goethart Sager de directie tot medio september 1934 zijn autobedrijf in liquidatie ging en het bedrijf in andere handen overging.

In december 1939 betrok het echtpaar Zwamborn het pand met hun Woninginrichting Van Zeben, dat een filiaal in Zutphen had (*Apeldoornsche Courant* 3 april 1920; *Nieuwe Apeldoornsche Courant* 19 mei 1928 en 22 december 1939). Voordat ze de zaak betrokken, had Aart Zwamborn de architecten H.A. en J.W. Heuvelink opdracht gegeven voor een ontwerp voor de vernieuwing van het winkelgedeelte met bijbehorende pui. Tegenwoordig is LAB02, feel good store in dit pand gevestigd.

Paslaan voorheen Parklaan 1920-1930

De hoek van de Hoofdstraat met de Kapelstraat-Paslaan was uitgegroeid uit tot ‘het culminatiepunt van de Dorpstraatdrukte’ had de *Apeldoornsche Courant* reeds op 15 maart 1913 gememoreerd. Die meende dat de winkel van de broers Noteboom met zijn burens Magasin de Nouveauté van firma Gebr. Levij en banketbakkerszaak en lunchroom Vonk (beide gevestigd in 1904) en de overburen firma C. Jamin met chocolade en suikerwerken (1913) en de herenkledingzaak van Pieter Blaeser (1907) niet onderdeed voor ‘de beste in de drukke winkelstraten van Amsterdam en Den Haag’. Dat deze locatie tot zo’n *voyant* punt kon uitgroeien, was te danken aan Jan Noteboom die indertijd gehoor had gegeven aan het verzoek van burgemeester Tutein Nolthenius (1897-1910) om de Hoofdstraat een beter aanzicht te geven. Niet alleen deze hoek met de Paslaan en Kapestraat, maar ook verderop op de Hoofdstraat, richting Loolaan.

Hoofdstraat met Kapelstraat (links) en Paslaan (rechts)

Handelsregister

Na de invoering van het Handelsregister in Nederland (1921) liet Willem zich op 14 juni 1921 als eigenaar van de eerste helft van Gebr. Noteboom in dit register inschrijven met als omschrijving voor zijn winkel ‘handelend in huishoud- en luxe artikelen en lederwaren’. Willem was op 29 mei 1907 getrouwd met manufacturiersdochter Anna Maria Middelbeek en vader van twee kinderen: Mienie of Willemina (geboren 18 maart 1908) en Jaap of Jacob (1 december 1910). Hij woonde met zijn gezin op Van der Heydenlaan 3 dat zijn vader Jan Noteboom in 1907 door architect Andries van Driesum had laten bouwen.

Christiaan was eigenaar van de tweede helft van Gebr. Noteboom. Hij woonde met zijn gezin op Hoofdstraat 142. Hij was op 7 april 1904 getrouwd met Maria Gezina van Ravenhorst, dochter van de oprichter en hoofd van school nummer 3 op de Koningstraat. Uit hun huwelijk werden drie kinderen geboren: Jan (3 januari 1905), Catharina (31 maart 1908) en Alexander (19 mei 1914).

Op 14 augustus 1921 was hun inschrijving in het Handelsregister definitief. Vanaf dat moment werd elke wijziging in de bedrijfsvorm bijgehouden.

De zaken gingen goed. Soms huurden de broers een ruimte af in Hotel Van der Burg op de Hoofdstraat of in het Dansinstituut Bienefelt op de Kinsbergenstraat (tegenwoordig De Pasta

Zaak) voor een grote bak- en braaddemonstratie. Hoewel ze in hun etalages het nieuwste van het nieuwste konden uitstallen, bood een demonstratie nog meer verkoopmogelijkheden. Ze demonstreerden de zogenoemde wonderbakpan waarmee het gasverbruik tot 70% kon worden bespaard. Trots lieten de broers weten dat zij het alleenrecht tot verkoop van deze pan hadden. (*Nieuwe Apeldoornsche Courant* 3 mei 1923).

Het ging de broers voor de wind. Maar op 17 juli 1924 keerde het tij. Die dag overleed Willem na een ernstig en kort ziekbed. Hij was 45 jaar geworden. De *Apeldoornsche Courant* berichtte zijn overlijden op de voorpagina. Willem werd op de begraafplaats op de Soerenseweg begraven.

Nieuwe Apeldoornsche Courant 19 juli 1924

Een maand voor Willems overlijden was de rechtsvorm van de zaak gewijzigd in Firma Gebr. Noteboom. Na Willems overlijden werden zijn echtgenote Anna Maria en de beide kinderen per 17 augustus 1925 voor een periode mede-eigenaren van de firma Geb. Noteboom.

❧ 6. Christiaan Noteboom ❧

Firma Gebr. Noteboom ging verder, zonder Willem. Tijdens de voorjaarsuitverkoop op zaterdag 7 februari 1925 pakte Christiaan royaal uit; dolle en dwaze dagen *avant la lettre*. Voorafgaand aan de uitverkoop adverteerde hij de 'collectie is zóó uitgebreid' en laag geprijsd, dat ieder klant wel aan zijn trekken moest komen. De vele artikelen werden in de etalages uitgesteld en hij nodigde kopers uit om iedere dag te komen kijken. Er werd niet aan zichtzending gedaan.

Morgen Zaterdag begint onze GROOTE OPRUIMING

Evenals vorige jaren, hebben wij ook ditmaal een groote collectie goederen geëtaleerd, die wij wenschen op te ruimen. De collectie is zóó uitgebreid dat U er zeker artikelen kunt vinden, die U noodig hebt. Daar de goederen bovendien zóó laag geprijsd zijn, is het zeker in UW VOORDEEL onze etalages te gaan bezichtigen. Ze zijn een degelijke inspectie waard

Kinderwagens, vanaf	f 37.50	Tafel- en Dessertmesen per half dozijn eenvoudig, 6sch goed	f 1.75	LEDERWAREN	
Senking Kolenforuut	f 44.00	prima Roestvrij staal	f 7.50	Portemonnaies, vanaf	30 ct.
Wit emaille Emmers	f 1.85	ALLUMINIUM		Damesstoeschjes, ..	75 ct.
Wit emaille Afwaschbakjes	70 ct.	Braadpannen, met zeer praktisch hoog gebogen deksel		Handkoffers f 3.75	Risikoflits f 11.50
Blikken Zeven, met 3 bodems	60 ct.	Flempjes- en Polterjespannen		Celluloid Toilet en Manicure stel, vanaf	1.40
Papier maché Theebladen	40 ct.	Haarborstels, uitstekende kwaliteit	75 ct.	Toilettiegels vanaf	60 ct.
Emaille Lepelhangers met lepels	f 3.50	Kleurborstels, ..	75 ct.	Haarkammen	25 ct.
Houten " " "	75 ct.			Familie- en Portretlijsten, Luxe-Theebladen	
Broodtrommels, vanaf	f 1.75			Olieverlichters en Platen in lijst	
				Schemerlampen voor elektriciteit en petroleum	f 3.50
				Hekers en Salonlamps	f 2.50

10% KORTING

Contante betaling

op alle andere artikelen, uitgezonderd:
Goud, Zilver en -alabastr, Haver's de-
signen, Jucker & Rab, Goudkousen
na Cambrun, Lips, Broodkasten en
Kinderwagens

Geen zichtending

Gebr. Noteboom

Hoofdstraat 142

Nieuwe Apeldoornsche Courant 6 februari 1925

In 1930 gold ook voor Gebr. Noteboom de op 1 januari de ingevoerde winkelsluitingswet. De reguliere openingstijden waren maandag t/m vrijdag van 5 uur tot 's avonds 20.00 uur, op zaterdag tot 22.00 uur en zondags gesloten. Firma Gebr. Noteboom hanteerde samen met de toen bekende zaken op de Hoofdstraat, zoals manufacturenmagazijn De Duif, magazijn De Bijenkorf, Wortelboer's manufacturenhandel, kledingzaak Kreymborg en Bernard de Haan herenmodes & kleermakerij eigen openingstijden: iedere dag 's morgens van 8.30 tot 12.30 uur en 's middags van 2 tot 7 uur geopend, op dinsdag tot 2 uur gesloten en zaterdags tot 10 uur geopend (*Nieuwe Apeldoornsche Courant* 4 januari 1930)

Verbouwing 1933

Reeds enkele jaren na de opening bleek dat de winkel te klein was om ieder artikel van het omvangrijke assortiment goed uit te stallen. Architect G.W. van den Beld kreeg in 1933 de opdracht de winkel uit te breiden met een nieuwe etalage en met woonruimte daarboven.

Gerhardus Wilhelmus (G.W.) van den Beld (1883-1960)

Gerardus (Doornspijk, 30 december 1883) was de oudste zoon van Casper van den Beld. In maart 1904 vestigde hij zich in Apeldoorn en woonde op de Nieuwstraat A 187, Korenstraat A 168 en Loseweg L 397. Hij was tekenaar, bouwkundige, en gemeentelijk bouwkundig opzichter (*Erica* 1908). Vanaf 1923 had hij zijn architectenbureau op Van Swietenlaan 6. Hij was op 30 april 1906 tegen de zin van zijn vader Casper van den Beld getrouwd met kasteleinsdochter Everdina Jantina van Kregten (Onstwedde, 12-03-1883-Apeldoorn, 28-11-1967; huwelijk ontbonden 24-05-1954). Hij trouwde later kapiteinsdochter Hillegonda Maria Jacoba Burhardt (Amsterdam, 3 november 1908). In de dertiger jaren kreeg hij assistentie van zijn zoon Casper (C.M.B.) van den Beld (geboren 15 december 1918). Hun samenwerking groeide uit tot architectenbureau G.W. van den Beld en Zn. Gerhardus van den Beld overleed in Utrecht op 23 december 1960.

Aanbesteding.
 Namens en voor rekening van de firma Gebr. NOTE-BOOM te Apeldoorn, zal ondergeteekende op Don-
 derdag 27 October 1932, v.m. 11 uur ten zijne kan-
 tore publiek aanbesteden:
 Perceel I:
 Het bouwen van een winkelhuis met boven-
 woning aan de Pasch-
 laan te Apeldoorn.
 Perceel II:
 Het doen van alle schilder-, glas- en
 behangwerken voor
 dezen bouw.
 Bestek, teekening en bij-
 lage verkrijgbaar: van
 Swietenlaan 6 te Apeldoorn
 à f 5.— per stel, met verpl.
 inl. op best, rest. f 2.50.
 De Architect:
 G. W. VAN DEN BELD.

Nieuwe Apeldoornsche Courant 20 oktober 1932

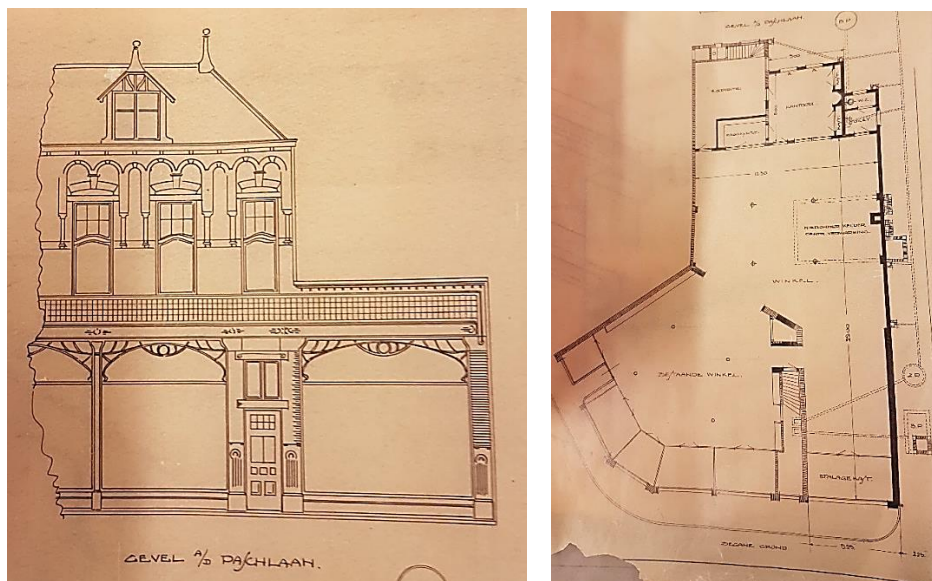
Van den Beld verbreedde de door J.A. Wijn indertijd ontworpen gevel op de Paslaan door op de braakliggende grond naast de winkel de gevraagde etalage te ontwerpen tot op de grens van het perceel, en tot het doorgaande pad naar de achterzijde van garage H. Jansen.

1920

2020

Architect G.W. van den Beld ontwerp verbouwing 1933

De nieuwbouw met een stijlvolle en voorname etalagegalerij was smaakvol gelukt, meende de *Apeldoornsche Courant* op 12 april 1933 lovend. Het interieur was bekleed met een omlijsting van zwart-wit marmeren tegels. Ook het nieuwe etalageraam was in een bronzen lijst gevat. In de winkel stonden fraai gemetselde bloembakken met geraniums en kleine palmen. Achter in de winkel was een monsterkamer of demonstratiekamer met een uitgebreid assortiment van eet- en ontbijtserviezen, Leerdam glas, aardewerk, vele ‘gezellige’ schemerlampjes, een mooie verzameling ingelijste platen, keukenartikelen en tin- en koperwerk. ‘Goed etaleren’, zo informeerde Christiaan Noteboom de journalist, is voor een zaak ‘wel een der voornaamste factoren’. En vervolgde: ‘Zelfs het goedkoopste kannetje of ingelijste etsje kan een juweeltje zijn, mits het maar op de juiste wijze naar voren gebracht wordt’. De nieuwe etalage maakten dat alles mogelijk. De winkelindeling was doelmatig. Vanaf de opening hadden Gebr. Noteboom al laten zien de kunst van het etaleren tot in de perfectie te beheersen, dankzij hun technische kennis en inzicht. De vele eerste prijzen en eervolle vermeldingen waren er het bewijs van. Bovendien hadden ze in Teunis Kamphuis (1901-1941) een bekwame etaleur.

De verbouwing had een feestelijk karakter. De zaak bestond twintig jaar.

Nieuwe Apeldoornsche Courant 19 juni 1933

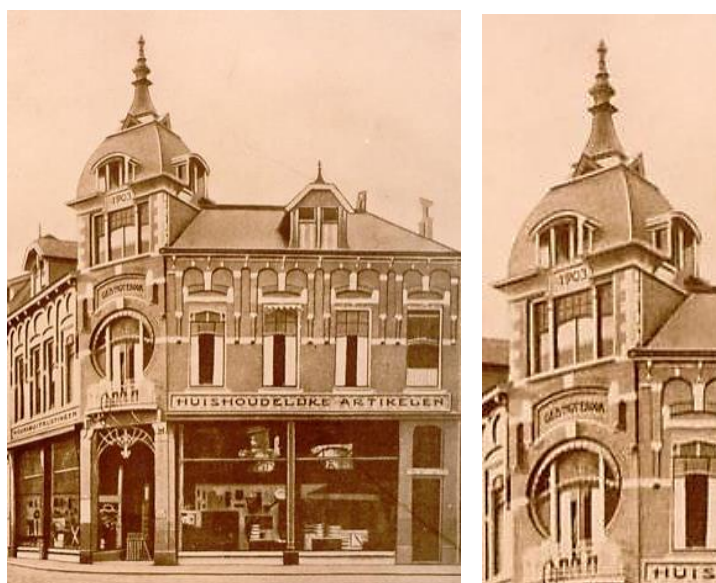
Op 20 juni 1933 werd om 14.00 uur de nieuwbouw van 100 m² en ‘etalage-galerij’ van 35 meter zonder officieel vertoon voor het publiek opengesteld. De journalist van de *Nieuwe Apeldoornsche Courant* had al ’s morgens rond kunnen kijken. Tijdens zijn rondleiding had

Christiaan hem ingeseind over de bestaansgeschiedenis van de firma Gebr. Noteboom, waarbij hij memoreerde dat de basis van de zaak indertijd was gelegd met de overname van de rijwielhandel van Gerardus Rietberg.

Nieuw Apeldoornsche Courant 24 juni 1933 en 25 november 1933

Niet alleen in advertenties vermeldde de firma Gebr. Noteboom het dertigjarig jubileum. Ook op de gevel werd het jaar 1903 vermeld. Dat is verwarrend aangezien de winkel in 1902 op 1 april was geopend.

De nieuwe aanbouw door architectenbureau G.W. van der Beld op de Paslaan sloot aan bij het zgn. Nieuwe Bouwen of Nieuwe Zakelijkheid (1900-1940). De uitbreiding was geheel eigentijds, net zoals magazijn Gebr. Noteboom bij de oplevering indertijd. De hoek Hoofdstraat-Paslaan werd vanaf dat moment bepaald door de aanblik van een winkelpand in eclectische bouwstijl met een aanbouw in sobere en functionele stijl en zonder ornamenten.

Blijkbaar tilde de gemeente er niet zwaar aan dat twee totaal verschillende bouwstijlen werden gecombineerd. In de bouwverordening uit 1918 werd gelet op de bouwtechnische kwaliteit en deugdelijkheid van het ontwerp. Veiligheid, gezondheid en welstand van de gebouwen werden toen belangrijker gevonden dan de architectuur en de esthetische waarde van een gebouw. Gemeentelijke welstandcommissies bestonden er toen nog niet. Pas na de Tweede Wereldoorlog kregen alle Nederlandse gemeenten het verzoek om een

welstandsbepaling in hun bouwverordening op te nemen en advies te vragen aan een provinciale schoonheidscommissie.

Architect G.W. van der Beld nieuwbouw Gebr. Noteboom

Tweede Wereldoorlog

In september 1939 was het politieke Europese toneel volop in beweging. Die maand vielen eerst Duistland en vervolgens Rusland Polen binnen en verklaarden Frankrijk en Engeland de oorlog aan Duitsland.

In Apeldoorn werden voorzorgsmaatregelen getroffen voor het geval er oorlog zou uitbreken. Vanaf april 1939 waren de mannelijke inwoners gemobiliseerd, waren er regelmatig verduisteringsoefeningen en was er levensmiddelen distributie. Burgemeester Quarles van Ufford had besloten de feestelijkheden op Koninginnedag 31 augustus 1939 achterwege te laten. Op 4 september werd bekend gemaakt dat het gemeentebestuur het Koninklijk Besluit van 1 september 1939, nr. 58 volgde, waarin met ingang van die datum het gehele land in staat van oorlog was verklaard.

Op 10 mei 1940 richtte burgemeester Quarles van Ufford in zijn ‘Maanwoord’ (afgeleid van het werkwoord aanmanen) tot de Apeldoornse inwoners. Hij verzocht hen ‘in kritische omstandigheden rustig en beraden te blijven’, de officiële gedragsregels te volgen en zich beschikbaar te houden voor de ‘burgerlijke luchtbeschermingsdienst en de plaatselijke burgerwacht’ wanneer dat nodig mocht zijn. Diezelfde dag maakt hij ook bekend dat ‘alle voorradige levensmiddelen, huishoudelijke artikelen en brandstoffen van welke aard ook, te zijner beschikking dienen te worden gehouden’. Winkeliers moesten tot nader orde een voorraad aanleggen voor ten hoogste drie dagen.

Tijdens de oorlog zagen de winkeliers Duitse soldaten patrouilleren over de Hoofdstraat. Duitse kwartiermakers vorderden gebouwen en particuliere woningen. Op de Hoofdstraat waren er winkelier met NSB-sympathieën. Voedsel en melk waren op rantsoen en er was een centrale keuken geopend. Behalve Duitse films was er weinig vermaak. Zelfs dansen in het openbaar was verboden.

In geval van nood waren er in 1943 twee schuilkelders op de Hoofdstraat: op nummer 131 bij ‘Apollo’ Parfumerie (nu pand onverhuurd) voor 15 personen en bij de filiaalhouder van de delicatessenhandel M. Timmer (nu Fantostisch!) op nummer 155 voor 50 personen. In de winkel van Mozes de Jong voor woninginrichting op nummer 92 (nu H & M) was een noodziekenhuis ingericht. In het Bas Backerhuis, de dienst voor arbeidsbemiddeling en werkloosheidsverzekering, op Hoofdstraat 177 was een sociale hulppost ingericht.

In de laatste maanden van 1944 vernielden rupsbanden van Duitse tanks het wegdek van de Hoofdstraat. De explosies van bommen elders in de stad waren zo hevig, dat zelfs de winkelruiten op de Hoofdstraat stuksprongen. Regelmatig vonden in de woningen huiszoekingen plaats. In het voorjaar zagen omwonden steeds meer jongemannen, die in Duitse werkkampen te werk waren gesteld, strompelen over de Hoofdstraat op weg naar huis. In de aanloop naar de bevrijding op 17 april lag de Hoofdstraat een dag eerder er nog stil bij, maar was een dag later gevuld met feestende Apeldoornse inwoners en geallieerde soldaten.

Firma Gebr. Noteboom tijdens de Tweede Wereldoorlog

Hoewel de firma Gebr. Noteboom er tijdens de oorlog naar streefde de winkel open te houden, kon het gebeuren dat de winkel af en toe vanwege de brandstofschaarste toch moest sluiten.

In het eerste oorlogsjaar was het in de aanloop naar Sinterklaas wel even schrikken toen bleek dat inbrekers het slot van een van de etalages hadden opengeboken en drie scheerapparaten van het merk Remington hadden ontvreemd. Omdat Christiaan Noteboom zijn voorraad op peil moest houden, deinsde hij er ook deze keer er niet voor terug om op onorthodoxe wijze er bij de dieven op aan te dringen de scheerapparaten terug te brengen. Natuurlijk was de diefstal een schadepost voor de winkel, maar die liet volgens hem ook zien wat de boeven hoopten met Sinterklaas cadeau te krijgen.

Nieuwe Apeldoornsche Courant 21 november 1940

7. Lex Noteboom

Op 1 april 1941 trad de zeventwintigjarige Alexander of Lex toe tot de firma Gebr. Noteboom, waarvan de omschrijving in het Handelsregister toen luidde ‘winkel in huishoudelijke en luxe artikelen’. Met Christiaans jongste zoon kwam ook de tweede generatie in de zaak. De keuze voor de datum was natuurlijk wel overwogen. Die dag was het 39 jaar geleden dat de firma magazijn Gebr. Noteboom zijn deuren had geopend. Lex’ eerste jaren als winkelier stonden in het teken van de oorlog.

Bij zijn komst werd de zaak omgezet in vennootschap onder firma. Lex werd eigenaar en Christiaan zou de komende 12 jaar medevenoot blijven. Tot dan toe had Christiaan gedurende negenendertig jaar grotendeels in zijn eentje de winkel geëxploiteerd. Met zijn terugtreden in 1953 bestond Gebr. Noteboom officieel 51 jaar. Het was daarmee de langst bestaande winkel op de Hoofdstraat.

Lex was op 11 oktober 1940 getrouwd met Truus (Johanna Geertrui) Nuhaan (Rotterdam, 5 februari 1919). Ze kregen twee zoons: Christiaan Jan (2 maart 1943) en Max of Maximiliaan (26 november 1943). Het gezin woonde op Paslaan 1, indertijd door architectenbureau G.W. van de Beld gebouwd.

Na de oorlog waren ondanks de schaarste diverse huishoudelijke artikelen weer verkrijgbaar. In ieder geval voor Gebr. Noteboom een reden om ermee te adverteren.

SCHAARSE ARTIKELEN bij F^a. GEBR. NOTEBOOM HOOFDSTRAAT hoek PASLAAN			
A.S. VRIJDAG houden wij weer een verkoopdag met verschillende ZEER SCHAARSE ARTIKELEN. ALLES stellen wij in het werk om onze cliënten zoveel mogelijk te kunnen aanbieden. — Uw bezoek zal zeker beloond worden.			
Mooie limonade of waterglazen VRIJ 40 ct.	Rubber Jampotringen per stuk 1 ct.	Broodtrommels, diverse kleuren	Glazen kop en schotels VRIJ
Keuken wand- handdoekrekjes 3-arms vanaf 1.85	Mouw- Strijkplankjes	PANSPONZEN 15 ct.	Mooi glazen roomstel 3.12
Aardewerk JAMPOT leuk model 1.05	Thermosflessen ½ liter 3.80	Haardketel mooi en praktisch koper	Komkommer- schaafjes 60 ct.
Stellen koffie, thee- en suiker- bussen 2.52	BITTER- en LIKEURGLAZEN mooie collectie		Droogrekjes voor de babywas 3-delig
30-delige DRINK serviezen, 27.55	Royale collectie KOP en SCHOTELS op 2 serviespunten		Broodplanken zware uitvoering

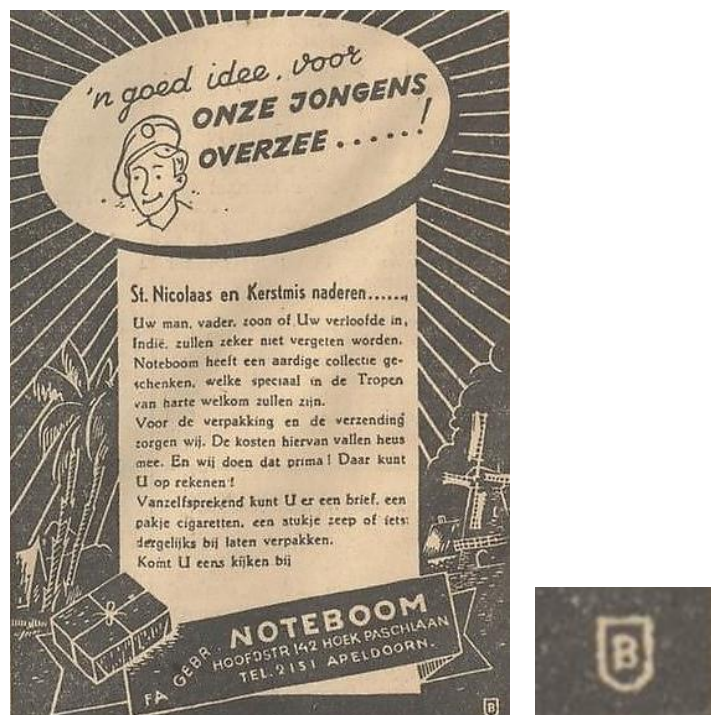
Nieuwe Apeldoornse Courant 10 juli 1947

Apeldoorn, Gebr. Noteboom en Indië

In het najaar van 1947 steunde Gebr. Noteboom de actie voor de Apeldoornse soldaten in Indië en bood zijn klanten de mogelijkheid tot het versturen van geschenken. Christiaan en Lex gaven daarmee gehoor aan de acties van de Nationale Inspanning Welzijn Indië (NIWIN). Wellicht deden Christiaan en Lex dat ook op aanraden van hun neef Jaap, de zoon van Willem, die luitenant-kolonel bij de Koninklijke Luchtmacht was.

In september 1947 lieten ze in een van de etalages het pakket zien, dat naar Indië zou worden verstuurd. Het bevatte een brief van burgemeester Des Tombe, twee blikken peren op sap, twee potten schoenpoets, twee rollen pepermint, vijf paar veters, een doos Zwitsal balsem, een doos poeder, een stuk scheerzeep, een pakje scheermesjes, een tube tandpasta, een zakje elastiekjes, een folder met foto's en een kaart van Apeldoorn.

De soldaten waarvoor de pakketten waren bestemd, waren door de Nederlandse regering naar Indië uitgezonden. De Nederlandse regering erkende de op 17 augustus 1945 door Soekarno uitgeroepen Republiek Indonesia niet, en wilde haar gezag in Indië van voor de Japanse bezetting herstellen. De soldaten waren verplicht te gaan. Wie weigerde, werd voor straf naar het Depot Nazending in Schoonhoven gestuurd. Ook hun ouders kregen regelmatig bezoek van ambtenaren opdat zij hun zonen ervan zouden overtuigen zich alsnog te laten uitzenden. Des Tombe werd door het Ministerie van Defensie ingelicht of Apeldoornse mannen en jongens in Indië gewond waren geraakt of overleden, of hun dienstdag erop hadden zitten en naar Apeldoorn konden terugkeren. In het geval van overlijden was het aan Des Tombe om de familie te informeren.

Nieuwe Apeldoornsche Courant 1 oktober 1947

De letter 'B' rechtsonder verwijst naar Jan Bleeker, etaleur bij Gebr. Noteboom. Toen hij zijn reclamestudio was begonnen, werd Lex Noteboom zijn eerste klant.

Jan Bleeker (1917-1982)

Jan (Zaandam, 7 januari 1917) was met zijn familie op 30 april 1926 afkomstig uit Wormerveer in Apeldoorn ingeschreven. Hij was een creatieve duizendpoot: etaleur bij Gebr. Noteboom, eigenaar van Etalage en Reclame Studio 'Bleeker' (Paslaan 21, 1938), Bureau Bleeker en eigenaar van De Kunstkuule (later De Kunstkuule, Byoux-Kunstnijverheid Hoofdstraat 170, 1941-1951), hij ontwierp affiches en maakte illustraties voor een wetenschappelijk medische film over een blindedarmoperatie (1947). Hij schreef liedteksten voor zichzelf en revues, en trad met zijn gitaar tijdens feestavonden (1944-1947) op met zijn vriend Kees Schilperoort. Jan was een typische reclameman: met zijn Reclamebureau Bleeker op Molleruslaan 47-2 (vanaf 1957), Bleeker Advertising B.V. Kayersdijk 175 en Kanaal Noord 57 (vanaf 1973) en met Bureau Bleeker, Reclame en Marketing B.V. (1974-1993). Met zijn vriend Aart de Zeeuw, directeur van de gelijknamige golfkartonfabriek, ontwikkelde hij de flexodruk. Jan was getrouwd met Toety/Toet (eigenlijk Janna Anje) ter Brugge (Apeldoorn, 1 juli 1916-Apeldoorn, 19 februari 1994). Jan overleed op 23 februari 1982.

Nieuwe Apeldoornsche Courant 10 maart 1944 – Erica 1948-1949

In hun advertentie een maand later attendeerde de firma Gebr. Noteboom op geschenken voor ‘onze jongens overzee’, voor de echtgenoot, vader, zoon of verloofde. Iedereen kon nog een eigen brief, pakje sigaretten of een zeep in het pakket doen. Noteboom zou voor de verzending zorgen en beloofde dat de kosten zouden meevallen.

Die maand boden Christiaan en Lex Noteboom opnieuw de mogelijkheid om pakketten naar Indië te verzenden. Dan ook voor andere familieleden die het vanwege de politieke situatie het niet breed hadden, want ‘ook in Indië branden straks de kaarsjes’.

Nieuwe Apeldoornse Courant 18 oktober 1947

Apeldoorn had van oudsher een band met Indië. Met de opening van het Suezkanaal (1869) duurde de overtocht slechts zes weken. In de negentiende eeuw was Indië onder handbereik van ambtenaren in gouvernementdienst of van militairen in dienst van het Koninklijk Nederlandsch-Indisch Leger (KNIL). Na de officiële openstelling van Nederlands-Indië voor particulieren (1870) vestigden Nederlandse bedrijven er filialen en trokken ingenieurs, ondernemers of gelukzoekers naar de Oost.

Veel Indischgasten brachten in Apeldoorn hun verlof door, op het idee gebracht door de gemeente Apeldoorn die in tijdschriften voor verlofgangers adverteerde met de slogan, ‘Breng uw verlof door in de stad in het groen’. Tijdens hun verlof hadden ze in een van de pensions gewoond en waren ook klant van Gebr. Noteboom geweest.

Maar er waren ook Apeldoorners met familieleden of bekenden in Indië. Dat gold ook voor Christiaan en Lex die lange tijd in de onzekerheid verkeerden of hun zoon en broer Jan na de Japanse bezetting, de bersiap (oktober 1945-begin 1946), Indonesische onafhankelijkheidsoorlog met de twee Nederlandse politionele acties (oktober 1945-januari 1949) en de soevereiniteitsoverdracht (27 december 1949) nog in leven was. Jan jr. was in februari 1939 bij beschikking van de Minister van Koloniën aangewezen als accountant 2^e klasse bij de Belasting-Accountantsdienst in Medan (Sumatra) voor de tijd van drie jaar. Hij was in februari 1939 afgereisd. Zijn verloofde Ine (J.E.) Steens reisde hem vier maanden later na, nadat zij in Den Haag als handschoentje met hem was getrouwd. Jan hoefde slechts in Medan het toestemmingsformulier van de Nederlandse regering te ondertekenen. Ze woonden op Tamarindeweg 8. In de aanloop naar de Japanse bezetting was Jan als sergeant 1^e klas bij de stadswacht van Medan ingedeeld. Hij was door de Japanners te werk gesteld aan de Birma-spoorlijn. Ine was in een vrouwenkamp geïnterneerd. Ze bleven tot 1951 in Indië.

De acties van de firma Gebr. Noteboom voor de pakketten voor ‘onze jongens in Indië’ en de kerstpakketten sloten aan bij de activiteiten van het NIWIN vanaf maart dat jaar in Apeldoorn en in andere Nederlandse steden voor het verzenden van 150.000 kerstpakketten aan de

soldaten in Indië. Evenals voor de aanschaf van een ‘cantinewagen’ onder het motto ‘Uit het oog maar niet uit het hart’. Die van Apeldoorn zou de opdruk ‘van Apeldoorn’s burgerij’ krijgen en in de kleuren van Apeldoorn worden geschilderd. Op 10 en 11 maart had ‘een model-cantinewagen’ bij het stadhuis gestaan. Iedereen kon toen erwtensoep, chocolademelk, koffie of limonade, wafels, koeken of chocoladerepen kopen. De minimumprijs was een kwartje maar veel meer mocht natuurlijk ook. Het streefbedrag was tienduizend gulden. Vanaf 20 oktober reed de wagen drie dagen door Apeldoorn en werd er voor de laatste keer gecollecteerd (*Nieuwe Apeldoornsche Courant* 5 maart en 20 oktober 1947).

Apeldoornse Cantinewagen 5 maart 1947

Op 24 oktober organiseerde de afdeling Apeldoorn van Band Nederland-Indië een inzamelingsavond in Tivoli met een optreden van het Revue-Gezelschap B.N.I., en met burgemeester Des Tombe en Mans Spoor-Dijkema, de echtgenote van de legercommandant in Nederlands-Indië Spoor, als sprekers.

Binnenbrand

In de vroege ochtend van 19 oktober 1948 kwamen er bij de brandweer meldingen binnen over een brand bij Gebr. Noteboom. Aanvankelijk werd gedacht dat het vuur in een hoek van de winkel woedde, maar weldra bleek dat er brand was achter het woonhuis op de eerste en tweede verdieping. De brand leek geblust, maar de brandweer moest twee uur later toch opnieuw uitrukken om de brand definitief te blussen. Een deel van de magazijnen op deze verdiepingen was uitgebrand. Er waren tweeduizend plastic koppen en schotels verloren gegaan. De schade bedroeg drieduizend gulden. De hitte van het brandend kunststof was zo hevig dat de brandweerlieden de vuurhaard aanvankelijk niet konden bereiken. Onderzoek wees uit dat de brand was ontstaan op de eerste verdieping door het legen van een aslade in een houten bak, waarin de kooltjes nog nagloeiden. Ondanks de brandschade ging de verkoop de volgende dag gewoon door, belofte Notebooms in de opvallende advertentie een dag later (*Nieuwe Apeldoornsche Courant* 19 en 20 oktober 1948).

Nieuwe Apeldoornse Courant 19 oktober 1948

Het *Twentsch Dagblad* en *De Nederlander* berichtten dat het een 'zware brand' was. Deze brand had een redelijk goede afloop en de winkel was gered.

Creatief adverteren

Hoewel Lex Noteboom de nodige creativiteit bezat, kon hij ook terugvallen op zijn etaleur en reclameman Jan Bleeker. In een bijzonder vormgegeven advertentie op 17 april pakten ze breed uit: 'Serviesgoed bij Noteboom' en ze beloofden 'Eindelijk dan weer goed nieuws over serviesgoed'. Nederland was geleidelijk aan het herstellen van de oorlogssperikelen. Tot na de oorlog waren alleen schaarse artikelen nog op de bon. Lex Noteboom en Jan Bleeker speelden in op de behoefte van veel huishoudens voor nieuwe borden, kopjes etc. Vanaf 19 april 1948 konden de klanten hun bonnen inwisselen voor 'mooie porceleinen artikelen'. Tot en met 27 april kon iedereen er terecht.

Hun werkwijze was vooruitstrevend en wordt tot op de dag van vandaag door diverse winkelketens nog toegepast. Om een chaotische drukte te voorkomen, waren er vijf verschillende bonnen voor serviesgoed uitgedeeld. Iedere dag had een eigen bon, maar alle bonnen waren iedere dag geldig voor theekannen, melkkannen en koffiekannen in diverse maten. Alleen de bon voor de laatste actiedag was geldig voor de aankoop van kop en schotels, bordjes, bekers en complete theeserviezen. De spelregels waren duidelijk: iedereen moest zijn bonnen, de stamkaart van zijn gezin en een tas voor de aankopen meenemen. Om zich in te dekken tegen ongeduldige klanten belofde Gebr. Noteboom 'maar..... we doen ons best!'

SERVIESGOED BIJ NOTEBOOM

Eindelijk dan weer goed nieuws over serviesgoed

Onze bonnen AF – AG – AH – AI – AJ komen aan de beurt en zeer velen kunnen wij helpen aan mooie PORCELEIN ARTIKELEN

HIERVOOR S.V.P. MEDEBRENGEN: 1a. Uw volgbon 2a. De stamkaarten van Uw gezin 3a. Een tas voor Uw eventuele inkopen		De bonnen AF op Maandag 19 April of later	VRIJE VERKOOP VOOR IEDEREEN VAN: Zeer mooie porcelainen THEEPOTTEN Porcelainen WARME MELKKANNEN Gewone MELKKANNEN groot en klein KOFFIEPOTTEN alle maten
AG Dinsdag 20 April of later	AH Donderdag 22 April of later	AI Maandag 26 April of later	prachtig dun porcelainen KOP EN SCHOTELS - BORDJES - BEKERS COMPLETE THEESERVIEZEN enz.
AJ Dinsdag 27 April of later			

Alle bonnen komen aan de beurt.
 Alleen kunnen we het niet zo vlug als U het wel zouwt wensen. Maar..... wij doen ons best!

Fa. GEBR. NOTEBOOM Hoofdstraat hoek Paslaan

Nieuwe Apeldoornsche Courant 17 april 1948

Vanaf 1946 bood de *Nieuwe Apeldoornsche Courant* de adverteerders de mogelijkheid voor ingezonden mededelingen, al dan niet afgekort tot 'ingez. med.' Deze mededelingen werden door de redactie tussen het actuele nieuws geplaatst in tegenstelling tot advertenties. Vaak koos een winkelier vanwege de kosten voor een gewone advertentie. De firma Gebr. Noteboom deed dat ook, maar besloot een enkele keer voor een ingezonden mededeling, bijvoorbeeld die keer toen ze inspeelden op een regeringsmaatregel.

Nieuwe Apeldoornsche Courant 26 en 27 juli 1949

In 1946 trof de toenmalige minister van Financiën Lief tinck maatregelen om het in omloop zijnde zwarte geld en oorlogsgeld uit het geldcircuit te halen. In de week van 26 september tot 2 oktober 1949 werden tijdens de geldzuivering alle banktegoeden geblokkeerd. Ook de lonen werden die week niet uitbetaald. Alle Nederlanders kregen in die week voor hun dagelijkse boodschappen het zgn. 'tientje van Lief tinck' uitgekeerd, maar ze moesten wel 'Sparen!'. De Apeldoornse Agentuur- en Commissiehandel 'Liwa' speelde op de situatie in door spaarpotten te laten maken met het portret van Lief tinck en op de voet de tekst 'Elk het zijne'. Maar eerst had de fabrikant toestemming aan Lief tinck gevraagd om 'zijn hoofd als spaarpotmodel' te mogen gebruiken. Hoewel die eerst 'bedenkkelijk' had gekeken, getuigde het 'van een sportieve geest' dat Lief tinck had ingestemd. Deze spaarpotten waren bij Noteboom te koop.

Dat zelfde jaar had Lex Noteboom met gevoel voor humor zijn klanten uitgenodigd om hun aankopen voor de jaarlijkse schoonmaak in zijn winkel te doen.

Nieuwe Apeldoornsche Courant 17 maart 1949

Of ze mochten een jaar later, op zaterdag 25 maart 1950, hun vuile was naar de winkel brengen, zodat ze de nieuwe Hoover wasmachine als ‘wonder van vernuft’ in werking konden zien en natuurlijk kopen. De concurrentie met de vele witgoedwinkels, zoals bijvoorbeeld met Van Reekum op de hoek van de Hoofdstraat en Nieuwstraat (het huidige Caterplein), was immers moordend. Dus was enige creativiteit geboden.

Nieuwe Apeldoornsche Courant 24 maart 1950

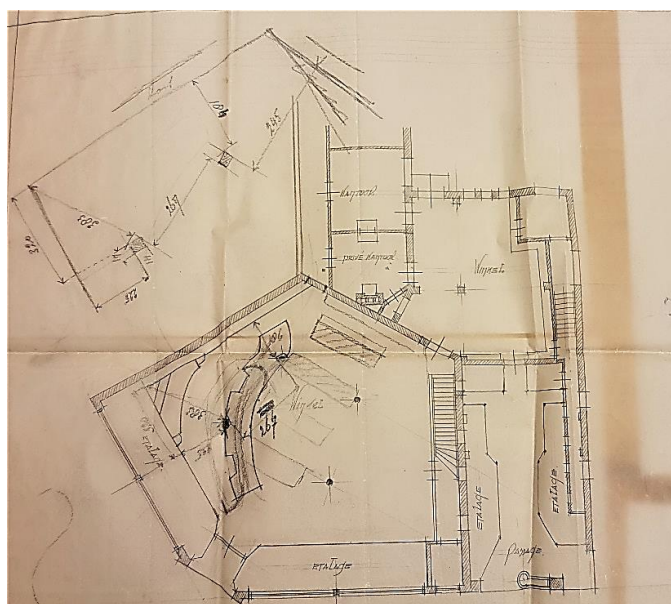
Blijkbaar hadden Christiaan en Lex Noteboom goede ervaringen opgedaan met het verzenden van de pakketten naar Indië. Want in 1950 speelden ze in op de emigratiegolf van gerepatrieerde Nederlanders en Indische Nederlanders naar Californië en New York en van andere Nederlanders naar Canada en Australië.

Nieuwe Apeldoornsche Courant 18 februari 1950

Verbouwing 1950

Hoewel de Nederlanders na de Tweede Wereldoorlog over het algemeen nog weinig te besteden hadden, en soberheid nog hoogtij vierde, koos Lex Noteboom toch voor de verbouwing van zijn winkel, waarbij de hele interieur op de schop ging. Hij had gekozen voor een geheel nieuwe inrichting van en een werkwijze in zijn zaak. Vooruitstrevend als hij was, had Lex hiervoor ideeën in onder andere Duitsland opgedaan. De architecten J.W. en C.A.

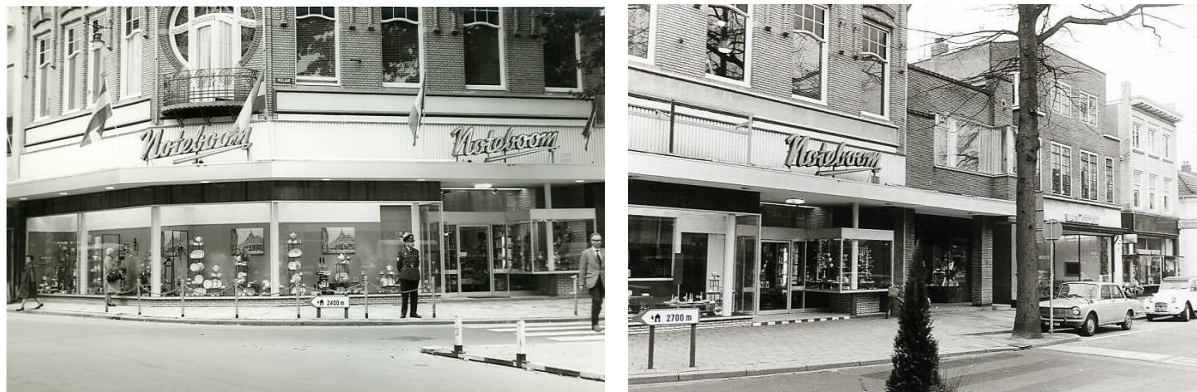

J.W. Heuvelink (1907-1980) en C.A.W. Heuvelink (1911-Hellevoetsluis, na 1994)

Vanaf 1942 vormden de vader met zijn beide zoons Architectenbureau J.A., J.W. en C.A.W. Heuvelink. Na het overlijden van hun vader op 27 juli 1949 gingen de zoons in hun vaders kantoor verder als Architecten J.W. en C.A.W. Heuvelink. Carel was meer de esthetisch ontwerper en Johannes de zakelijke van de twee.

© Adrienne Zuiderweg – *Ruimte voor Erfgoed* (Erfgoed Platform Apeldoorn) september 2020

Weldra zou boven de etalages op de Paslaan de opvallend grote reclame van Gero prijken, waarmee de firma Gebr. Noteboom een voordelig contract had gesloten. De etalages op de Hoofdstraat en de Paslaan werden voorzien van overhangende luifels die van verlichting waren voorzien, zodat iedereen bij regen of zonneschijn zowel overdag als 's avonds de etalages goed kon bekijken.

Verbouwing 1950

Op 18 oktober 1950 werd de winkel heropend. De *Nieuwe Apeldoornsche Courant* was bij de opening aanwezig en schreef de volgende dag lovende woorden over de nieuwe inrichting. Hoewel het geen officiële opening was, hadden de vele relaties en belangstellenden een kijkje genomen in de 'show-room' van de 'nieuwe Noteboom'. Verspreid over de winkel stonden de vele bloemstukken.

Bij de verbouwing waren de toonbanken weggehaald. Die hadden naar Amerikaans voorbeeld plaats gemaakt voor een 'zelfbedienings-systeem', zodat de klanten gemakkelijker hun keuze konden maken 'uit de veelheid van artikelen', die op de 'ruime en overzichtelijke show-banken' waren uitgestald. Hoewel 'deze noviteit uiteraard nog wat onvolledig' was, verwachtte Lex Noteboom 'zeer veel resultaten'. De journalist prees de verbouwing die 'in voorname en sfeervolle stijl' was uitgevoerd en merkte in één adem op dat de firma Gebr. Noteboom op 17 oktober 47 jaar bestond.

In twee etalages hingen foto's van de winkel zoals die er 48 jaar geleden had uitgezien. Het contrast van de onderpui tussen 1902 en 1950 was groot.

Herinnering aan 1902 in 1950

Belangstellenden hadden in de met de letters N omkaderde advertentie in de *Nieuwe Apeldoornsche Courant* kunnen lezen wat er op de showtafels stond uitgestald: Gero bestek en kleine geschenken, emailen en elektrische artikelen, aardewerk servies, glas en plastic artikelen. Met de uitroep 'Zo van het vuur op de tafel!' werd de noviteit van de vuurvast

Nieuwe Apeldoornsche Courant 18 oktober 1950

Bijna een halve eeuw wist Gebr. Noteboom zijn publiek te verbazen. De artikelen van vroeger zoals strijklanken, fornuizen, (brom)fietsen, motoren, brandkasten en auto waren in de loop der tijd vervangen door de luxe huishoudelijke artikelen op de showtafels. Lex legde in zijn advertenties de nadruk op de moderne inrichting van zijn winkel onder het uitroepen van ‘Verstopperij spelen is afgelopen’, want alle artikelen stonden ‘niet langer verstopt in kasten en laden’. Zijn advertenties waren retorisch en exclamaties: ‘Een winkel zonder toonbanken [...] Dáár slaagt U en worden Uw cadeauproblemen opgelost’ [...] ‘Dáár hoeft U, ondanks de St. Nicolaasdrinke niet lang te wachten! Dáár is het de moeite waard [...] Dáár ... in de ‘nieuwe’ Noteboom’ (*Nieuwe Apeldoornsche Courant* 25 november-2 december 1950). Ondanks zijn euforie was Lex ook praktisch en zette zijn toonbanken en vitrines te koop.

Nieuwe Apeldoornsche Courant 9 december 1950

Op 1 januari 1953 trad Christiaan uit de vennootschap en werd Lex de enige vennoot. Dat jaar werd het assortiment aangevuld met: fijne staalwaren en couvert artikelen van Gero, platen in lijst en aanverwant artikelen, speelgoederen.

Familiegebeurtenis

Toen Christiaan betrokken was bij Gebr. Noteboom heeft jarenlang boven het sleutelgatraam het jaartal '1903' gestaan. Op een gegeven moment heeft deze gevelversiering plaatsgemaakt voor een bord met de woorden 'HIER IS' vooruitwijzend naar de lichtreclame 'Noteboom' onder het balkon en de ingang van de winkel. Deze geveladvertentie was een geniale vondst, typisch des Notebooms. Toen zijn zoon Lex in 1941 de winkel had overgenomen, had Christiaan besloten dat hij nog twaalf jaar op de achtergrond aanwezig zou blijven. Uitgaande van het jaartal 1903, het jaar van de eerste verbouwing van de winkel, was Christiaan vijftig jaar bij Gebr. Noteboom betrokken geweest. Dat was een waardig gouden jubileum waard.

Op 11 maart 1955 overleed Christiaan Noteboom op achtenzeventigjarige leeftijd (*Algemeen Handelsblad* 12 maart 1955). Zijn echtgenote Maria Gezina Noteboom-van Ravenhorst was al op 6 februari 1950 op drieënzeventigjarige leeftijd overleden.

De Silveren Notelaer

Het woordenspel in de advertenties was niet alleen door Lex Noteboom en Jan Bleeker bedacht, ook door medewerkster Cor van Teunenbroek. Hoewel Lex, Jan en Cor generatiegenoten waren, was er wel sprake van een groot leeftijdsverschil. Cor was acht jaar ouder dan Lex en elf jaar ouder dan Jan. Lex waardeerde haar creatieve inbreng en inzet, en gaf haar veel vrijheid. Hij vond daarom dat hij met een gerust hart met vakantie gaan.

Maar Cor had nog veel meer in haar mars. Ze had het gymnasium gedaan en hielp Lex' kinderen Christiaan Jan en Max met hun huiswerk.

Cor had Lex geattendeerd op de verkoop van luxe artikelen. Ze had smaak, kon goed met klanten omgaan en organiseren. Later stelde ze hem voor ook bijoutherieën, kristal en keramiek te verkopen. Jan Bleeker bedacht de naam voor de beoogde winkel: De Silveren Notelaer.

Cor van Teunenbroek (1906-1972)

Cornelia Johanna Francisca van Teunenbroek (Amsterdam, 19 juni 1906) was eind december 1929 naar Apeldoorn verhuisd. Haar vader Hendrik Siebe en moeder Cornelia Blom, een apothekersdochter, waren met haar broer Bernardus enkele maanden eerder verhuisd. Het gezin bewoonde met de zuster en zwager van moeder Van Teunenbroek-Blom de villa ‘De Viersprong’ op Hoenderloseweg 55. Voordat iedereen eind september 1932 naar Amsterdam terugkeerde, werd de villa met schuurtje en tuin voor *f* 5100,00 (€ 48 185,22 in 2018) verkocht en de zes percelen bouwland op de Hoenderloseweg en Keienbergweg voor *f* 2805,00 (€ 26.501,87 in 2018). Tijdens deze Apeldoornse jaren had Cor al bij Gebr. Noteboom gewerkt. Bij terugkeer in Amsterdam liet ze als beroep winkeljuffrouw vermelden. Op 17 maart 1943 vestigde ze zich definitief in Apeldoorn en gaf toen ook als beroep winkeljuffrouw op. Aanvankelijk woonde ze op de Zanderijweg 9, later op de Hoofdstraat boven Dixon’s boekhandel, Prins Mauritslaan 91-1, Methusalemstraat 11 in Ugchelen en Archimedesstraat 41.

Op 1 november 1955 opende Lex Noteboom op Hoofdstraat 70 dit filiaal van Noteboom. In dit pand was sinds 1929 de kleermakerij en herenmodezaak van vader Bernard en later van zoon Dirk de Haan gevestigd geweest (nu kledingzaak Score).

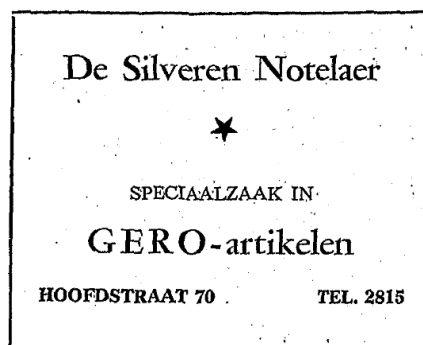
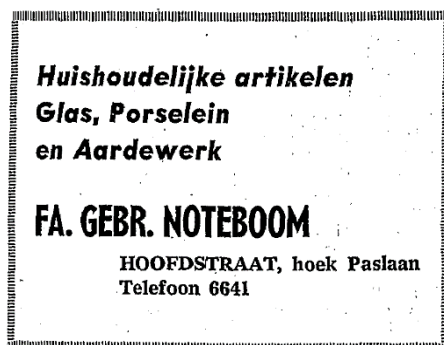
Volgens het Handelsregister werd Cor per 15 maart 1957 bedrijfsleider van De Silveren Notelaer, een kleinhandel in glas, keramische- en luxe artikelen en kunstnijverheidsproducten. Ze was procuratiehoudster en had een zelfstandig bestedingskapitaal van maximaal 2500 gulden. De akte vermeldde haar kwaliteiten als ‘zeer deskundig en vertrouweling’.

Hoofdstraat 70

Op de gevel van zowel Noteboom als De Silveren Notelaer was de reclame van Gero prominent aanwezig. Lex had een voordelige afspraak met deze fabrikant van bestek en uiteenlopende roestvrij stalen ‘Zilmeta’ huishoudelijke producten gemaakt.

De Silveren Notelaer bleek een schot in de roos; de noten van deze boom waren van goud. Menig bruidsstel kocht er hun uitzet, glasservies of ander luxe voorwerpen.

Erica 1957-1958

Op 12 februari 1965 werd de vennootschap onder firma omgezet in een naamloze vennootschap met twee filialen: de kleinhandel in glas, luxe en keramische artikelen. Kunstnijverheidsproducten 'De Silveren Notelaer' en op Stationsstraat 18 Zutphen een kleinhandel in luxe en kunstnijverheidsartikelen.

Op 3 oktober 1972 stopte de procuratie van Cor van Teunenbroek voor De Silveren Notelaer. Hugo Lensing volgde haar als procuratiehouder op. Ze heeft niet lang van haar pensioen kunnen genieten. Op 15 november 1972 overleed Cor zeer onverwachts aan de gevolgen van een tandartsbehandeling. De directeur en medewerkers van Noteboom B.V. en Silveren Notelaer herdachten haar persoon en inzet in hun rouwadvertentie.

Meer dan de helft van haar leven was Cor van Teunenbroek toegewijd geweest en had ze haar hart verpand eerst aan Gebr. Noteboom en later aan N.V. Noteboom. Ze was begonnen toen de broers Willem en Christiaan Noteboom nog eigenaren van de zaak waren en had met Lex de groei meegemaakt.

Haast symbolisch werd ze gefotografeerd voor de winkel waar ze vele uren had doorgebracht terwijl ze op weg was naar De Silveren Notelaer.

Goud!

De vele etalages van Noteboom boden natuurlijk de mogelijkheid om in te spelen op de actualiteit. Bijvoorbeeld tijdens de Olympische winterspelen in februari 1968 in Grenoble. De Nederlandse schaatsploeg haalde toen drie gouden, drie zilveren en drie bronzen medailles. Natuurlijk was de gouden medaille op de 3000 meter door de Apeldoornse Ans Schut op 12 februari voor Noteboom de reden om in de etalage de vlag uit te hangen.

Vlag in top voor goud

Winkelpromenade

Onder grote belangstelling werd op 16 november 1968 de Winkelpromenade tussen de Hoofdstraat en het huidige Caterplein geopend. Het was niet de eerste winkelpromenade in Nederland, maar wel de eerste van de grote steden in dit deel van Nederland.

Opening Winkelpromenade

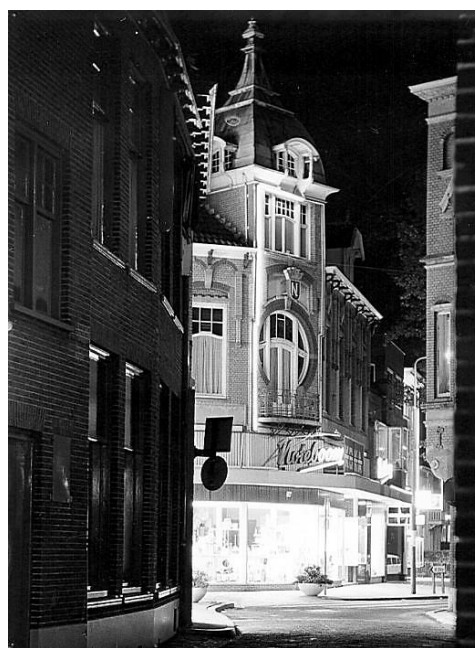
De opening werd verricht door de directrice van de Gasfabriek mejuffrouw De Koning (in het midden op de foto), die vanwege haar voorlichting onder de winkeliers groot aanzien genoot. De winkelpromenade was een initiatief van de winkeliers van dit gedeelte van de Hoofdstraat, die gezamenlijk 100 duizend gulden in dit initiatief hadden geïnvesteerd.

De etalages van Noteboom kwamen op de Winkelpromenade nog meer tot hun recht. Helemaal de nieuwe etalage, de voormalige winkelingang. Toen op 26 september 1972 de Grote Kerk tachtig jaar bestond, was dat natuurlijk aanleiding voor een speciale etalage met een kerk die van suiker was gemaakt. Deze kerk werd vaker geëtaleerd.

Grote Kerk tachtig jaar

In de donkere decembermaanden vielen Noteboom en De Silveren Notelaer met hun verlichte etalages en de Gero lichtreclames op de Hoofdstraat op. De Apeldoornse J.C. van der Meer legde in 1975 Noteboom feestelijk vast en won daarmee de eerste prijs in een fotowedstrijd.

De Silveren Notelaer en Gebr. Noteboom sfeervol verlicht

8. Max Noteboom

Op 18 oktober 1972 kwam Max als derde generatie Noteboom in de zaak. Op die datum werd het op 13 augustus 1921 geopende Handelsregister op de naam van Gebr. Noteboom definitief gesloten om vervolgens een nieuwe te openen onder de naam Noteboom B.V.

Een maand voordat Max Noteboom als eigenaar aantrad, waren drie nieuwe commissarissen benoemd, waaronder Max' vier jaar oudere broer Christiaan Jan die in Amerika Business Administration had gestudeerd en in Brussel bij General Electric als verkoopleider werkzaam

was. Max was in 1972 getrouwd met Marijke Jansen. In 1974 werd de tweeling Xander Nicolaas Joannes en Leonie Catharina Maria geboren.

v.l.n.r. Max Noteboom en Christiaan Jan Noteboom

Vader Lex had bij de benoeming erop toegezien dat de commissarissen weinig in leeftijd verschilden met de vijfentwintigjarige Max. De eerste jaren bleef Lex nog op de achtergrond aanwezig. Max kon ook advies vragen vicedirecteur Hugo Lensing die al jaren bij Noteboom werkzaam was. Op 1 juni 1975 trad Lex Noteboom uit de vennootschap.

Hugo Josef Lensing (1919-1998)

De voorouders van Hugo Lensing (Lintorf, Duisburg-zuid, 29 augustus 1919) waren landarbeiders die afwisselend in Noordrijn-Westfalen en Gelderland woonden. Vanaf eind juni 1930 woonde Hugo met zijn ouders en zusjes Agnes en Louise in Apeldoorn, eerst op Rondweg Zuid 30 (huidige Aluminiumweg). Op 16 oktober dat jaar nam zijn vader Johann Cornelis Lensing het café 'De Rustende Jager' op de Zutphenseweg 51 over en bleef tot mei 1953 eigenaar. Na haar huwelijk met Cor In 't Hout nam Louise nam het café over (tot medio 1957). In 1994 werd het café afgebroken. Het appartementencomplex De Jager herinnert nog aan het café. Hugo bleef tot zijn 29e op de Zutphensestraat wonen. Hij trouwde met Dirkje Willemina Goldebeld uit Beekbergen/Apeldoorn (juni 1943). Ze woonden eerst op de Zutphensestraat, later op loopafstand van Gebr. Noteboom op Paul Krugerstraat 12-4 (1948-1951), daarna Herderweg 32 (vanaf 1957) en Welgelegenweg 63 (vanaf 1963). In februari 1947 werd hun zoon Johan Cornelis geboren; hetzelfde geboortjaar als Max. Later volgden nog twee dochters. In juli 1965 was Hugo benoemd tot procuratiehouder en adjunct-directeur van de N.V. Noteboom, maar liet zich in *Erica* vermelden als etaleur. Hij was collega van Cor van Teunenbroek en nam na haar pensionering haar werkzaamheden over (1971). In 1982 werd Hugo ziek en ging op 1 juni met pensioen. Hij was veertig jaar bij Noteboom in dienst geweest. Hugo overleed op 10 maart 1998, zijn echtgenote Dirkje op 26 mei 2005.

Noteboom Kadoos

Op 25 juni 1973 verzocht Max Noteboom aan de Kamer van Koophandel toestemming voor de nieuwe naam Noteboom Kadoos. Maar op 10 februari 1977 bleek dat de naam toch moest worden aangepast in Noteboom B.V. h.o.d.n. (handelend onder de naam) Noteboom Kadoos. Vanaf dat jaar zette Max in het Handelsregister naast zijn handtekening zijn bedrijfsstempel met de nieuwe naam en het logo. Ook hierin was de creatieve hand van Jan Bleeker te herkennen, die ook voor Max werkte tot hij werd opgevolgd door Thijs Visser, die het Bureau Bleeker, Reclame en Marketing had overgenomen (tot 1991).

Stempel Noteboom Kadoos

Het beeldmerk was al een jaar eerder op de gevel van de winkel aangebracht. De Boom was ook voor toen een grote investering: 18 duizend gulden (in 2020 gelijk aan circa 50 duizend euro) en gemaakt door De Sleutel Neonlichtreclame op de Vlijtseweg.

De verwijdering van de oude lichtreclame en het logo van Lex Noteboom – een rood schild en een witte hoofdletter N met een kroon – en de plaatsing van de gestileerde notenboom van Max kon alleen in de vroege ochtend gebeuren. Een speciale wagen takelde de Boom omhoog onder het toeziend oog van de medewerkers van De Sleutel.

Nieuw logo de Boom

De Boom' bedekte precies het sleutelgatraam en het balkonnetje. Om te voorkomen dat de overburen zouden klagen over het knipperend licht van de groene boom en de nieuwe naam in

gele letters, had vader Lex bedacht dat ze op kosten van de zaak gordijnen of luxaflex konden aanschaffen bij zijn buurman, woninginrichting Van Zeben. Menig Apeldoorner was gefascineerd door de knipperende Boom, weer anderen vonden het balkonnetje dat achter Boom schuil ging, toch mooier.

Zelfs het pakpapier met de groene boom omkaderd door de woorden ‘kadowinkel’ was geheel in stijl met het nieuwe imago van de zaak.

Pakpapier

Met zijn logo als reminiscentie naar de eeuwenoude familienaam had Max Noteboom zijn aantreden letterlijk en figuurlijk extra bekrachtigd. En dat was nog maar het begin.

Zijn Boom op de gevel was in stijl met de jaren zeventig evenals zijn curiosa- en koopjesmarkt achter de winkel. Hij richtte een miniatuur Engelse snuffelmarkt in, een Londense mini-Caledonian-Market, die niet onderdeed voor de Marché aux Puces of vlooiemarkt in Parijs en Brussel, de Krempelmarkt in München of de junkmarkt op de Londense Portobello Road of Petticoat Lane. Het *Apeldoorns Stadsblad* schonk er op 8 april 1976 uitgebreid aandacht aan. Kopers op zoek naar ‘vergeten knusheid’ konden in Max’ ‘Curiosa- en Antiekschuur’ terecht voor ‘grappige hebbedingetjes uit grootmoederstijd’, zoals ‘een koffergrammofoon, wonderlijk gereedschap, serviesgoed, vergeten speelgoed, blikken trommels’. De artikelen waren uitgestald op schraagtafels. Er waren reclamefolders nog uit de tijd van zijn vader Lex, grootvader Christiaan en oudoom Willem. Er was koffie en er waren in vetvrij papier gewikkelde hotdogs en Frankfurter worstjes te koop. Heel nadrukkelijk werd vermeld dat het niet mogelijk was af te pingelen op de ‘rechttoe rechtaan vermelde’ prijzen. Het artikel uit het *Apeldoorns Stadsblad* werd gefotokopieerd en opgehangen met de mededeling dat Noteboom Kadoos ‘als oude historisch gegroeide onderneming’ over ‘erg veel documentatie materiaal van vroeger’ beschikte en belangstellenden daarmee ‘graag van dienst’ kon zijn.

Max leende ook materiaal uit het Gemeentearchief dat hij liet reproduceren. Bijvoorbeeld de afbeelding van het stadhuis op keramische tegels voor de verkoop aan ‘toeristen en oud-Apeldoorners en natuurlijk de nostalgieliefhebbers’.

Briefpapier

Natuurlijk werd de Boom ook gebruikt als beeldmerk in de advertenties, die in de tijd van Max als winkelier net zo origineel waren als die van zijn vader Lex en grootvader Christiaan. Een enkele keer verwees een advertentie naar Max' Koopjesmarkt achter de winkel. Zijn Koopjesmarkt was een begrip in Apeldoorn.

Nieuwe Apeldoornsche Courant 12 maart en 17 september 1974

Een enkele keer werd gekozen voor een advertentie in twee kleuren, bijvoorbeeld ter gelegenheid van de Koopjesmarkt op zondag 20 oktober 1974. De discount aanbiedingen die als briefjes van verschillende formaten in de Boom waren gehangen, vielen op. Ieder briefje

was voorzien van een rood vak en met witte letters 'tegen de duurte' in hoofdletters en de naar beneden wijzende pijl ter benadrukking van de lage prijs. Onder het motto 'mag Noteboom ook eens Heel Goedkoop zijn?' en 'Is dit goedkoop of niet?' werden de meest uiteenlopende artikelen aangeboden zoals pannen, serviesgoed, een koffiemolen, handmixer, opvouwkoffer, fluitketel en rauwkostmolen, Oosterse kop en schotels, antiek etc. van bekende merken onder andere van Moulinex, WMF, Leifheit, Brabantia, Zilmata, BK, Zyliss, Villeroy Boch. Uitroepen als 'U zult verbaasd staan', 'Wees zuinig met geld koop op de koopjesmarkt', 'Lekker gezellig, en nog goedkoop ook' lokten de kopers. Noteboom Kadoos was ook praktisch: 'Koop het nu vast, 't zo Sinterklaas'. Deze manier van reclame maken was typisch voor de eigenaren van Noteboom die zich daarmee onderscheidten van de andere winkeliers.

mag Noteboom ook eens Heel Goedkoop zijn?
(VEEL, VOOR VEEL MINDER GELD)

DISCOUNT AANBIEDINGEN OP DE KOORJESMARKT V.A. MORGENOCHTEND 9 UUR

U ZULT VERBAASD STAAN

TEGEN DE DUURTE ↓

GROOTMOEDERS KOOKPANNENSET 4 dgl.
normale winkelprijs 75.45
voordeel 59.50
discount prijs **39.95**

TEGEN DE DUURTE ↓

MOULINEX HANDMIXER
aanbiedingsprijs 33.00
voordeel 4.00
discount prijs **29.00**

TEGEN DE DUURTE ↓

MOULINEX elek. KOFFIEMOLEN
aanbiedingsprijs 25.00
voordeel 1.50
discount prijs **19.50**

TEGEN DE DUURTE ↓

PARTIJ ANTIK
Karmes met kap en verlichting
normale winkelprijs 149.75
voordeel 60.00
discount prijs **89.75**

TEGEN DE DUURTE ↓

6 PERS. BISTRO SERVIES
geestige tabakskleur loch al
grijsrood
discount prijs **97.75**

TEGEN DE DUURTE ↓

OPVUW KOFFER model Amerika
winkelprijs 14.00
voordeel 6.00
discount prijs **8.00**

TEGEN DE DUURTE ↓

JENA OVENVAST
niet-gevaarlijk brand- of oven-
schaal
normale prijs 24.95
voordeel 9.95
discount prijs **15.00**

TEGEN DE DUURTE ↓

Hibachi grill en barbecue
Geslacht voor open haard
winkelprijs 16.50
voordeel 4.50
discount prijs **11.95**

TEGEN DE DUURTE ↓

MOULINEX GRILL
ook als bak- of braadoven te gebruiken, met thermistat en vlijsschaal. Kruisheup voor boven of in ovenarmen. Zelfhendel. Model 9 11
aanbiedingsprijs 265.00
voordeel 66.00
discount prijs **199.00**

TEGEN DE DUURTE ↓

STAPEL KOP EN SCHOTEL OOSTERSE
normale prijs 21.00
voordeel 12.00
discount prijs **8.90**

TEGEN DE DUURTE ↓

BRABANTIA wandkookplaat
voordeel 19.90
discount prijs **18.00**

TEGEN DE DUURTE ↓

ACAPULCO
van Villeroy en Boch
platte, diepe, ontbijtborden
zoar aantrekkelijk in prijs
voordeel
discount prijs **12.95**

TEGEN DE DUURTE ↓

BRABANTIA decor Patrice
klepdeurdrumstel
winkelprijs 26.50
voordeel 3.00
discount prijs **23.50**

TEGEN DE DUURTE ↓

BRABANTIA
pedaalmixer voor 125
discount prijs **24.50**

TEGEN DE DUURTE ↓

LEERDAM ROMANTICA
8 port
glazen
voordeel 14.50
discount prijs **10.95**

TEGEN DE DUURTE ↓

BRABANTIA BAYON
pedaalmixer voor 125
discount prijs **24.50**

TEGEN DE DUURTE ↓

Origineel W.M.F.
6 persoons cassette 24 dgl.
grootste kwaliteit van de
veteraanmerk
voordeel 45.00
discount prijs **79.95**

TEGEN DE DUURTE ↓

Partij Oosterse
thee- of koffielap op schotel
per 4 stuks
voordeel 4.85
discount prijs **14.95**

TEGEN DE DUURTE ↓

Decor Dams of Bayon
winkelprijs 39.75
voordeel 4.85
discount prijs **34.90**

TEGEN DE DUURTE ↓

MOULINEX elektrische rauwkostmolen
bekend van de i.v.
voordeel 10.00
discount prijs **65.00**

TEGEN DE DUURTE ↓

Origineel GERO ZILMETA 508
6 persoons cassette in kast 42 dgl.
winkelprijs 274.35
voordeel 74.65
discount prijs **199.70**

TEGEN DE DUURTE ↓

5 persoons bestek combinatie 24 dgl.
veelzijdig door en door
winkelprijs 37.50
voordeel 17.75
discount prijs **19.75**

TEGEN DE DUURTE ↓

36 dgl. servies combinatie Orion
bestaande uit:
9 grote borden, 9 diepe borden, 9 ontbijtborden, 2 oekschalen, 1 salade-
schaal, 1 kauson, 1 vleeschschotel, 1 broodschaal, 1 botervloot, 2 beleg-
schalen
normale winkelprijs 425.00
voordeel 222.00
discount prijs **198.00**

TEGEN DE DUURTE ↓

persoon weegschaal
normale prijs 36.95
voordeel 9.00
discount prijs **27.95**

TEGEN DE DUURTE ↓

2 pers. tafel - thee - ontbijt prachig
metsel lichte glas
normale winkelprijs 925.00
voordeel 330.00
discount prijs **595.00**

TEGEN DE DUURTE ↓

ISOLEERFLES inh. 1 ltr.
24 uur warm en dagelank
koud
winkelprijs 9.75
voordeel 2.80
discount prijs **6.95**

TEGEN DE DUURTE ↓

ORIGINEEL BOERENBONT
5 platte borden
winkelprijs 22.25
voordeel 6.25
discount prijs **15.90**

TEGEN DE DUURTE ↓

LEKKER GEZELLIG, EN NOG GOEDKOOP OOK

TEGEN DE DUURTE ↓

zyliss ORIGINIELE BLITZHACKER
winkelprijs 12.95
voordeel 3.00
discount prijs **9.95**

TEGEN DE DUURTE ↓

Dubbel test-ijzer merk BK
normale prijs 18.95
voordeel 6.00
discount prijs **12.95**

TEGEN DE DUURTE ↓

SWITSERS MERK Glaxo
extra goed verdampende ra-
diatorverwarmer
normale prijs 11.25
voordeel 3.50
discount prijs **7.75**

TEGEN DE DUURTE ↓

Overweestbare R.V.S. POLARIS steegpan met deksel
lage prijs
voordeel 10.00
discount prijs **24.95**

NOTEBOOM KADOOS

IS DIT GOEDKOOP OF NIET?

KADOWINKEL
WINKELPROMENADE 42
TEL. 16641

Nieuwe Apeldoornsche Courant 19 oktober 1974

Evenals zijn vader ging ook Max samenwerkingsverbanden aan met landelijke winkeliers. Verkocht Lex porselein van het Duitse merk Rosenthal, Max had gekozen voor het Engelse

Wedgwood en adverteerde samen met gerenommeerde landelijke zaken zoals Focke en Meltzer en Wim Pollman in de landelijke pers.

De Telegraaf 29 oktober 1976

In aanloop naar Sinterklaas was Noteboom Kadoos een van de winkeliers die door de redactie van het *Algemeen Dagblad* werd geïnterviewd over de aankopen in zijn winkel. In 1973 liet hij noteren 'We verbazen er ons over dat verkoop zo normaal loopt' (4 december 1973), maar drie jaar later was hij verrast over 'de grote aankopen' voor jong en oud, man en vrouw. Hun voorkeur ging uit 'naar eiken meubeltjes, spellen voor thuis, houtwerk om het huis op te vrolijken en typische mannencadeaus zoals automaterialen en kaartenmapjes' (1 december 1976).

Reclamestunts

Als een echte adept van Gebr. Noteboom paste ook Max reclamestunts toe. Een van zijn opzienbarende acties was de mogelijkheid om zilveren guldens, rijksdaalders en tientjes die in 1973 uit de roulatie waren genomen, bij Noteboom Kadoos B.V. alsnog te laten verzilveren. Dat ging per staffel: 1 zilveren gulden was 10 gulden aan artikelen waard, 1 zilveren rijksdaalder voor 20 gulden en 1 zilveren tientje voor 25 gulden.

In 1976 kreeg Max landelijke bekendheid toen hij als eerste in Nederland adverteerde met een inruilactie voor pannen en later voor serviesgoed. Zijn aanpak was voor die tijd iets nieuws en de grote merken zagen er later het voordeel van. Bijvoorbeeld WMF die in 1981 in aanloop naar Sinterklaas een actie was gestart om een oude pan in te ruilen voor de 'WMF Super 3 snelkookpan' voor drie of zeven liter met een inruilkorting van 50 gulden. WMF prees zijn actie aan als 'een waardevol cadeau-idee. Of een schitterende aanschaf voor uzelf. Een aanschaf voor het leven!' en raadde belangstellenden aan bij hun WMF-dealer te kijken. Voor Apeldoorn was dat Noteboom Kadoos B.V. Deze Sinterklaasactie doet denken aan de actie van Christiaan en Willem Noteboom voor hun wonderbakpan in 1923.

© Adrienne Zuiderweg – *Ruimte voor Erfgoed* (Erfgoed Platform Apeldoorn) september 2020

Leeuwarder Courant 23 mei 1980 en de cassette

Familiegebeurtenissen

Met een curiosa- en koopjesmarkt op eigen terrein kon het filiaal De Silveren Noteboom op Hoofdstraat 70 worden gesloten. Dat gebeurde op 15 augustus 1977. De zaak was tweeëntwintig jaar lang een financieel succes geweest. Voorafgaand aan de sluiting was er uitverkoop, eerst van antiek (24 februari t/m 23 maart) en tot slot van de overige artikelen (30 juni t/m 1 augustus).

In 1979 zat de termijn voor Christiaan Jan als commissaris van Noteboom Kadoos erop. Hij had nu alle tijd voor zijn eigen headhuntersorganisatie Amrop International Noteboom en Partners, met het hoofdkantoor in Brussel en vestigingen in Zürich, Amsterdam en Kopenhagen.

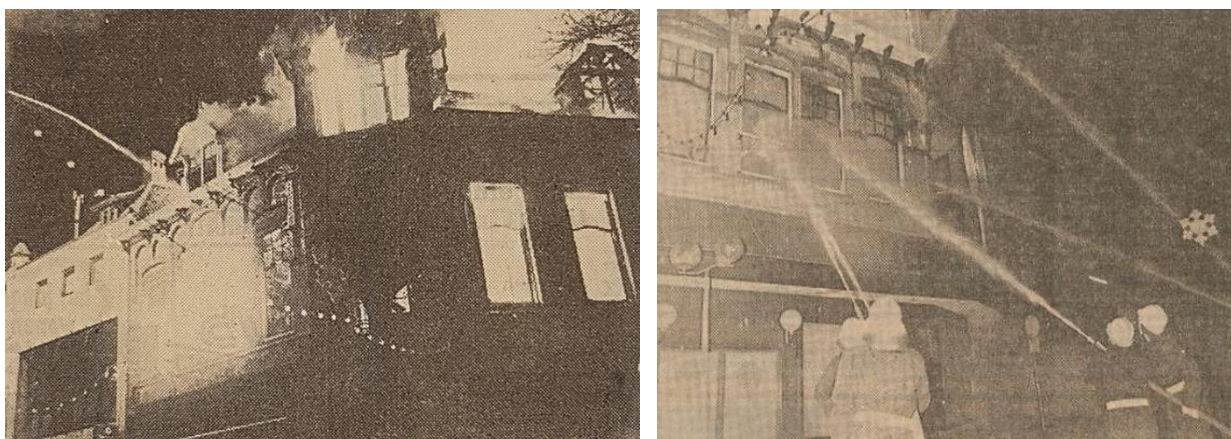
Op 13 oktober 1980 overleed Lex Noteboom onverwachts op zesenzestigjarige leeftijd aan de gevolgen van een hartinfarct. In hun rouwadvertentie in *De Telegraaf* op 15 oktober herdacht de familie zijn 'onuitputtelijke energie'. De directie, commissarissen en werknemers van Noteboom Kadoos memoreerden zijn 'werklust, vaderlijke steun, onvoorstelbare ideeën' die zijn 'leiderschap tot een lust' hadden gemaakt. De toenmalige stichtingen Vakbladen gemengde en gespecialiseerde branches en de Vakopleiding detailhandel in gebruiksartikelen 'Stivo' in Leiden en Den Haag herinnerden hun voorzitter in hun rouwadvertentie. Ikap, de import en groothandel, kristal, aardewerk en porselein, in Zevenaar memoreerde zijn oud-president-commissaris en diens 'gevoel voor menselijke verhoudingen en humor'. Truus Noteboom-Nuhaan overleed op 6 maart 1983.

Brand!

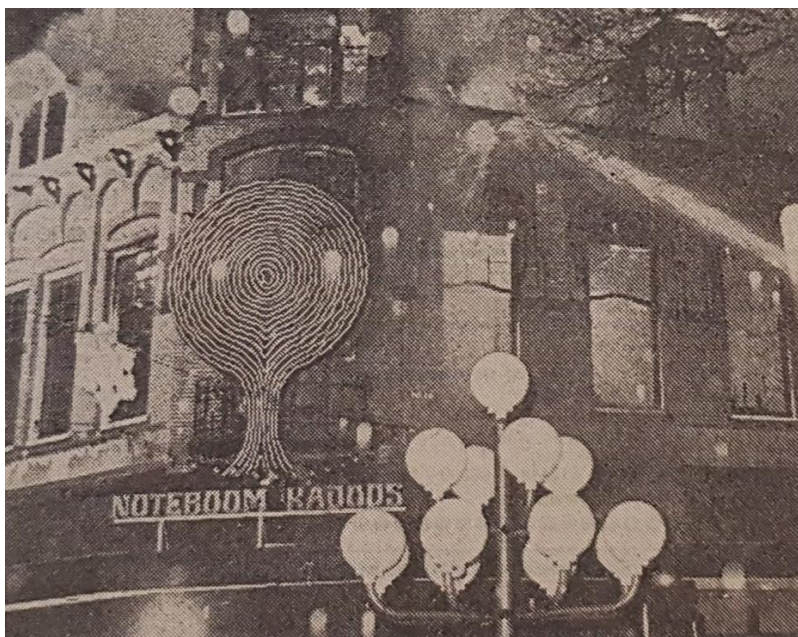
Op zaterdag 5 december 1981 belde de politie Max Noteboom om half zeven 's morgens uit bed met de mededeling dat hij naar de winkel moest komen. Max, die niet meer op Paslaan 1 woonde maar sinds een aantal jaren in de Maten, zag op weg naar zijn winkel de rook boven de binnenstad en wist toen nog niet dat zijn zaak in lichterlaaie stond.

Deze keer was de brand niet veroorzaakt door een warme asla op de houten vloer, zoals bij de kleine brand op 19 oktober 1948. De brand op Sinterklaasochtend was desastreus. Acht bewoners van de omliggende panden en een hond moesten worden geëvacueerd: Max' moeder Truus Noteboom-Nuhaan, die boven de zaak woonde, het echtpaar Zwamborn en hun kinderen van woonwinkel Van Zeben op Paslaan 3 en het echtpaar Roelofs van lederwarenwinkel Diana op Hoofdstraat 144. Iedereen werd naar het politiebureau op de Deventerstraat overgebracht. De *Nieuwe Apeldoornsche Courant* en de landelijke pers schonken op maandag 7 en dinsdag 8 december aandacht aan de brand.

Nieuwe Apeldoornsche Courant en Trouw 7 december 1981

Met een 'ladderwagen, hoogwerker, waterkanon, perslucht en acht blusvoertuigen', zo berichtte de *Nieuwe Apeldoornsche Courant* op 7 december, werd de brand bestreden door de Apeldoornse beroepsbrandweer, en de vrijwillige brandweer uit de omgeving en Apeldoorn-Centrum. Zo'n zestig brandweerlieden waren daarbij betrokken.

Nieuwe Apeldoornsche Courant 7 december 1981

De vele aan- een bijgebouwtjes maakten de winkel tot een labyrint. De brandweer had moeite om over de vele daken en afdakjes de brandhaard vanaf de achterkant te bereiken. De metershoge vuurzee loeide uit de ramen en daken. Een deel van de kantoren boven de verkoopruimte stortte in. Noteboom Kadoos was niet meer te redden. Het majestueuze pand uit 1902 stond niet op de gemeentelijke monumentenlijst.

De aangrenzende lederwarenwinkel Diana (nu State of Art) liep lichte waterschade op, evenals de woning van Max' moeder en de woonwinkel Van Zeben.

Na intensief speurwerk concludeerden de technici van de brandweer en de politie dat de brand vrijwel zeker was ontstaan door brandstichting na inbraak. De inbrekers waren het pand binnengekomen door een wc-raam te forceren.

Na de brand

Bij daglicht was de schade goed zichtbaar. Vanwege het instortingsgevaar was de route Paslaan-Kapelstraat afgesloten. De stalen balkenconstructie in het pand, gevormd door een zogenaamde zeshoekige spinconstructie, had door de grote hitte de muren uit het lood gedrukt. Op uitdrukkelijk advies van de brandweercommandant en de gemeente werd Max Noteboom gedwongen tot de sloop van zijn pand.

Volgens de *Nieuwe Apeldoornsche Courant* tastte Max ‘volledig in het duister’ over het uitbreken van de brand. Tijdens ‘de Sinterklaasverkopen hadden er in de winkel olielampjes gebrand, maar daarmee was uiterst zorgvuldig omgesprongen’. Het gerucht dat het slecht ging met de zaak was volgens Max ‘een indianenverhaal’. Als gevolg van een tegenvallende omzet had hij zes vaste medewerkers moeten ontslaan, maar sindsdien ging het met de negen vaste en drie parttime personeelsleden weer beter met de zaak. De krant schatte de schade op 3,5 miljoen, de verzekerde waarde van het bedrijf op 2,2 miljoen gulden en de handelswaar op circa 600 duizend gulden.

Het was niet de eerste grote brand in de binnenstad. Op zaterdagavond 12 maart 1932 was het warenhuis De Duif afgebrand. In de nacht van 19 mei 1943 had op de eerste verdieping van het stadhuis brand gewoed. In de nacht van 19 mei 1950 brandden het warenhuis Bijenkorf en magazijn Kreymborg volledig af. In 1954 vermoordde een neef eerst zijn tante, de uitbaatster van Bervoets, en stak daarna haar winkel in brand. Kort daarvoor had zij hem tot haar enig erfgenaam benoemd.

Op 8 december kopte de *Nieuwe Apeldoornsche Courant* ‘Noteboom overweegt herbouw op hoek Hoofdstraat-Paslaan’. Max Noteboom verwachtte binnen twee weken een besluit te nemen over de voorzetting van zijn zaak mogelijk in een noodgebouw zoals indertijd de Bijenkorf en Kreymborg. Hij was te spreken over de positieve ervaringen die hij had ondervonden van de overheid, en over de bijval van collega-winkeliers.

Hij weersprak het bericht dat Noteboom Kadoos B.V. onderverzekerd zou zijn. Noteboom Kadoos had een bedrijfsschadeverzekering voor één jaar afgesloten en een aanvullende brand- en inboedelverzekering. De winkel was dus precies dekkend verzekerd.

Voordat met de sloop werd begonnen, werden eerst artikelen uit de winkel of wat daar nog van over was weggehaald, wel met waterschade maar toch nog verkoopbaar. Tijdens de sloop wapperden de sinterklaas- en zwarte pietversieringen in de wind.

v.l.n.r.: vertegenwoordiger van de verzekeringsmaatschappij, onbekende, Max Noteboom en de vertegenwoordiger van de Middenstandsbank Pierik (Nieuwe Apeldoornsche Courant 8 december 1981)

Een kraanwagen van de firma Vijfhuizen takelde de brandkast uit de puinhoop. Natuurlijk was het een Lips brandkast, die van binnen en van buiten puntgaaf was. Kreymborg was in 1950 minder fortuinlijk geweest, omdat diens brandkast van een ander merk was. Het contract van de Gebr. Noteboom met Lips en de decennialange publicaties van de verkoopcijfers en de verkoopstatistieken van de brandkasten van Lips hadden geloond. Christiaan en Willem hadden in 1911 niet kunnen bevroeden dat het *tableau vivant* van een onbeschadigde brandkast op de brandstapel in een van hun etalages, zeventig jaar later bewaarheid zou zijn. De eerste en tweede generatie hadden alle vertrouwen in Lips en Lips had de derde generatie niet in de steek gelaten.

Maar helaas waren er wel waardevolle zaken verloren gegaan omdat ze elders in de winkel waren bewaard, zoals ‘de oude winkeldocumentatie [en] een oude Makkumer “porceleyne” fles met een schilderring van de zaak’. Maar gelukkig was wel een gedenkboek teruggevonden.

Na de brand Diana Lederwaren en Noteboom Kadoos

Toen er geen instortingsgevaar meer bestond, had de politie opnieuw gezocht naar de oorzaak van de brand, maar ze vonden die niet.

Na de brand ingang Hoofdstraat en Paslaan

Een reclamevliegtuigje boven Apeldoorn kondigde de uitverkoop van artikelen met brand- en waterschade op het inmiddels ontruimde terrein aan. De belangstelling was overweldigend. Zo drinkt schrijver dezes nog steeds koffie uit de mokken die door haar partner indertijd waren gekocht en waarvan de brandschade snel was afgewassen. De eerste verkoopdag sloeg met 132 duizend gulden een gigantisch record vergeleken met de omzet van 14 tot 17 duizend gulden op de vijf drukste dagen in het jaar.

Aankoop brand- en waterschade

Diana Lederwaren, de burens van Noteboom Kadoos op Hoofdstraat 144, was door de brandweer wel gered, maar een deel van de winkel was onbruikbaar als gevolg van de water- en rookschade. Met toestemming van de Kamer van Koophandel hielden de eigenaren Roelofs vanaf 17 december 1981 een water- en rookschade opruiming waarbij ‘alle puntgave lederwaren en reisartikelen’, waarvoor in de winkel geen plaats meer was, ‘tegen weggeef prijzen’ te koop waren. Ze nodigden belangstellenden uit met een ‘kom vlug even kijken, er is vast ook een voordeel van u bij!’ (*Nieuwe Apeldoornsche Courant* 17 december 1981).

Nadat het meeste afval was opgeruimd, was het grondplan van Gebr. Noteboom en Noteboom Kadoos goed zichtbaar. Die was identiek aan dat van de kapel die er vroeger had gestaan. De ruimte achter de zaak liep door tot aan het buitenbad van het Sportfondsenbad dat daar indertijd heeft gestaan.

Grondplan kapel en Noteboom hoek Hoofdstraat en Paslaan

Failliet

In 1982 overlegde Noteboom Kadoos B.V. de berekening door zijn registeraccountants Moret en Limperg over de periode 6 december 1981 tot en met 13 maart 1982 aan zijn verzekeringsmaatschappij Nationale Nederlanden. Partij Noteboom had de maximale tijd benut voor het berekenen van het uit te keren bedrag. Een verzekeringsmaatschappij vindt zo'n lange periode onprettig in de wetenschap dat dan de ingediende schadeberekeningen solide en niet onderhandelbaar zijn.

Het pand was total loss, de schade c.q. uitkering bedroeg 1,8 miljoen gulden. Plus de aanvullende verzekeringsuitkering 25% van de uitbetaalde schade van de hoofdverzekeraar Nationale Nederlanden 450 duizend gulden. De handelswaar bedroeg 600 duizend gulden plus weer 25% uitkering over het bedrag dat de hoofdverzekeraar uitkeerde c.q. 150 duizend gulden. Tezamen 3 miljoen gulden. Daarnaast zou de bedrijfsschadeverzekering het maximaal verzekerde bedrag ad 168 duizend gulden uitkeren. Nadat Max en Christiaan Jan Noteboom de schadevergoeding hadden ontvangen, verkochten ze de restanten van het afgebrande pand en de grond 1.100 m².

Het voormalig winkelpand was vrij van hypothecaire schuld. Na het overlijden van hun ouders was het pand een gezamenlijk eigendom van Christiaan Jan en Max. Vanaf 1988 zou Max namens beiden als vereffenaar optreden.

Na de brand was besloten het roer volledig om te gooien. Vervolgens werd de naam Noteboom B.V. gewijzigd in 'Crazy Bazar en/of Noteboom Kadoos'. Op 20 september 1982 werd de nieuwe bedrijfsnaam in het Handelsregister vastgelegd.

Op 24 februari 1983 werd Noteboom Kadoos door de Arrondissementsrechtbank te Zutphen in staat van faillissement verklaard. Curator was de Apeldoornse advocaat-procureur H.C. Brandsma. Maar op 10 maart 1983 berichtte de curator de Kamer van Koophandel dat er een hoger beroep was ingesteld tegen het faillissementsvonnis.

In maart 1983 werd geprobeerd de zaak toch voort te zetten. Uiteindelijk bleef het bij plannen voor Noteboom's Crazy Bazar, hoewel de bestelbus al in de hippe kleuren van de jaren tachtig was gespoten en van het nieuwe logo was voorzien. De herbouw van een nieuw winkelpand leverde veel rompslomp en onnodige vertraging op.

Op 18 januari berichtte de curator de Kamer van Koophandel dat het faillissement niet zou worden voortgezet. Op dat moment speelden bij de afwikkeling ook andere factoren een rol: het personeel moest na twee jaar door Noteboom B.V. zelf worden doorbetaald. Plus daarbij de landelijke tegenvallende verkoopcijfers in de Gemengde Branche, de detailhandel waaronder Noteboom viel. In juni 1984 werd besloten met de zaak te stoppen en faillissement aan te vragen.

Op 23 juni 1988 werd het faillissement van 'Noteboom B.V. en zaakdoende onder de naam Noteboom Kadoos [...] opgeheven wegens gebrek aan baten'. Op 14 oktober 1988 besloten de aandeelhouders dat Max volgens de statuten bevoegd was om hen als enig rechtspersoon te vertegenwoordigen.

Blijkbaar had de afdeling Handelsregister van de Kamer van Koophandel tegen deze gang van zaken geprotesteerd. De Apeldoornse advocaten en procureurs S.F.M. Oomen en R.A. van der Most die door Max Noteboom in de arm waren genomen, omdat hij na de opheffing van het faillissement ermee was geconfronteerd dat de rechtspersoon nog bestond, attendeerden op 4 en 15 november 1988 de afdeling Handelsregister erop dat in artikel 276, sub c, boek 2 van het Burgerlijk Wetboek niet één maar twee oorzaken van ontbinding van een vennootschap werden genoemd: ten eerste insolventie, na faillietverklaring, en ten tweede opheffing van het faillissement wegens de toestand van de boedel. Zij wezen deze afdeling erop dat het faillissement was opgeheven zonder verificatievergadering. De opheffing was een ontbindingszaak waarin geen vereffenaar was benoemd. Om alle twijfel weg te halen of de rechtspersoon wel of niet was blijven bestaan, stelden ze op basis van artikel 173 van de faillissementswet voor Max Noteboom tot vereffenaar te benoemen. Hij zou daarmee dezelfde taken hebben als een curator: het beheer en de vereffening van de failliete boedel onder toezicht van de rechter-commissaris. Het voorstel van de beide advocaten werd aangenomen. Op 18 november werden de liquidatie of ontbinding van de rechtspersoon en de intrede van de vereffenaar in het Handelsregister vermeld.

Op 1 december 1995 werd bekend gemaakt dat bij vonnis van de Arrondissementsrechtbank Zutphen de ontbonden vennootschap Noteboom B.V. h.o.d.n. Noteboom Kadoos in staat van faillissement was verklaard. Tot rechter-commissaris was mr. M.B.C. Scholten van Aschat benoemd, curator was reeds en bleef nog steeds H.C. Brandsma.

Uiteindelijk maakte de Arrondissementsrechtbank Zutphen op 25 juli 1996 bekend dat de 'ontbonden vennootschap Noteboom B.V. handelend onder de naam Noteboom Kadoos [was] opgeheven wegens gebrek aan baten'.

Als gevolg van het faillissement verviel ook de huurovereenkomst tussen de B.V. en de eigenaar van het onroerend goed, de erven Noteboom.

✎ 9. Erfgoed ✎

De brand had een van de kroonjuwelen van Apeldoorns Belle Époque volledig verwoest. De vrijgekomen locatie moest zo snel mogelijk worden ingevuld, want uit het onderzoek van de stedenbouwkundige dienst van de gemeente Apeldoorn in verband met een planologisch onderzoek in het stadscentrum, bleek dat de Hoofdstraat ook een van de drukste landelijke winkelstraten was. Zo werden tijdens de koopavond van 28 juli 1983 1300 passanten per uur geteld (*Algemeen Dagblad* 2 augustus 1983). Al op 7 september 1904 had de *Apeldoornsche Courant* visionair geschreven: ‘Wat de Kalverstraat voor Amsterdam, de Hoogstraat voor Rotterdam, de Veenestraat voor Den Haag is, wordt de Dorpstraat gaandeweg voor Apeldoorn’. De krant had het goed voorspeld, want ruim tachtig jaar later stak de Apeldoornse Hoofdstraat de landelijk meest populaire winkelstraat, de Amsterdamse Kalverstraat, naar de kroon.

In 1984 gaf de gemeente Apeldoorn onder nummer 1984-0156 de bouwvergunning voor Paslaan 1 af aan architect Kees Woestenenk.

Kees Woestenenk (1938)

Kees Woestenenk (Nijmegen, 5 november 1938) volgde in deeltijd de Academie van Bouwkunst in Amsterdam. Hij was dertien jaar in dienst van architectenbureau Zanstra in Amsterdam. In die jaren maakte hij kennis met de kunstwereld. Hij tekende, fotografeerde, filmde en beeldhouwde. Toen Zanstra vanwege de crisis moest inkrimpen, stapte hij voor korte duur over naar architectenbureau T.G. Slijkhuis in Apeldoorn. In 1976 startte hij zijn eigen architectenbureau (groothandel 1977, woonhuizen 1978 en 1981, artspraktijk 1985, appartementen en winkel Paslaan 1 1985, scholen 1989 en 1992, kantoor hoek Hoofdstraat en Kalverstraat 1986, appartementen hoek Hoofdstraat en Kalverstraat 1987, villa Bouwhof Zuid 1992, en buiten Apeldoorn). Hij verving de tekentafel door Computer Aided Design (CAD) met een plotter-interface. In de jaren tachtig combineerde hij zijn architectenbureau met een deeltijdaanstelling bij STABU (bouwen in burgerlijke utiliteitsbouw met data voor betrouwbare bestekken). Zijn informatiesysteem is opgenomen in de Nederlandse Conceptenbibliotheek voor de BOUW CB-NL. In 2004 ging hij met pensioen en ontwikkelde zich verder als kunstenaar, onder andere in Italië. Hij snijdt en hakt sculpturen in uiteenlopende hout-, steen en mineraalsoorten. Kees is getrouwd met Sonia Woestenenk.

Slechts de erkers van het eigentijdse appartementencomplex boven een van de ingangen herinneren met de nodige fantasie aan de gevel van Gebr. Noteboom. In de plint werd een filiaal van de Kijkshop gevestigd eveneens met grote etalages zoals die van Gebr. Noteboom indertijd.

Kees Woestenenk hoek Paslaan en Hoofdstraat in 1985

Winkelconcept Gebr. Noteboom en Kijkshop

Een filiaal van de Kijkshop op dezelfde plaats waar Gebr. Noteboom had gestaan was een bijzondere samenloop van omstandigheden. Bij de verbouwing door architectenbureau Heuvelink in 1950 had Christiaan Noteboom gekozen voor een open supermarkt-systeem, en een showkamer. Zowel Gebr. Noteboom als de Kijkshop pasten in hun winkels het in Amerika geïntroduceerde winkelconcept toe. Gebr. Noteboom experimenteerde daar al mee toen dit concept voor Apeldoorn en de Veluwe nog nieuw was, de Kijkshop introduceerde zijn catalogus- en vitrinewinkel in 1973. De klanten van Gebr. Noteboom konden de voorwerpen zelf oppakken, het in de hand vasthoudend van alle kanten bekijken en het bij de kassa afrekenen. Bij de Kijkshop stond het artikel achter glas en de klant kon het om de vitrine heenlopend bekijken, een kaartje invullen en dit aan de baliemedewerker overhandigen, die het beoogde artikel nog in de verpakking uit het magazijn haalde. Gebr. Noteboom bood uiteenlopende huishoudelijke artikelen aan, de Kijkshop had een veel uitgebreider assortiment. Hoewel de personele lasten van de Kijkshop lager waren dan Gebr. Noteboom, kwam het concept van Gebr. Noteboom, waar de klant een fysieke band met zijn aankoop kon opbouwen, klantvriendelijker over.

Na het faillissement van de Kijkshop in 2018 gloeide er onder de architectuurliefhebbers een sprankje hoop op. Gedacht werd op de gevel een reminiscentie van de vroegere Gebr. Noteboom aan te brengen. De Stichting Apeldoornse Monumenten (SAM) zag hierin een uitgelezen kans. De gevel zou bedekt worden met gele en rode gevelplaten, een knipoog naar de kleuren van de bakstenen van het oorspronkelijke pand. De redactie van *De Stentor* werd ingelicht. Die drukte op 6 juli 2019 het ontwerp van Frederik Erens af.

Ontwerp nieuwe gevel voorheen Gebr. Noteboom (De Stentor 6 juni 2019)

Niet iedere Apeldoornse dacht bij het pand van Noteboom aan Jugendstil, die had nog de groen neonverlichte boom aan de gevel in zijn geheugen.

Omgang met erfgoed

Aanvankelijk werd het behoud van bijzondere historische voorwerpen, gebouwen of gebruiken als erfgoed beschouwd waarmee voorzichtig of zuinig moest worden omgegaan. Maar in de loop der jaren verschoof de aandacht voor erfgoed naar het beheer, het gebruik en de omgang ervan. Aan erfgoed werden waarden toegekend: symbolische waarde, sociale waarde, economische waarde en belevingswaarde.

Vroeger was erfgoed slechts een kleine groep belangstellenden en liefhebbers voorbehouden. In de loop der tijd is deze groep steeds meer uitgebreid: van particuliere initiatieven naar die door de overheid, instellingen, verenigingen en stichtingen, al dan niet gezamenlijk, die in hun beleidsnotities, meestal een erfgoednota, hun ambities voor erfgoed vastlegden en de verwezenlijking ervan. In het kader van de Omgevingswet die in 2021 van kracht zal worden beschrijven gemeenten in hun nota hun omgevingsvisie voor de positie van erfgoed in de leef- en ruimtelijke omgeving. Bij gebouwen en locaties zal worden gekeken naar een nieuwe bestemming ervan, met duurzaamheid als belangrijk thema.

De gemeente Apeldoorn onderschrijft in *Apeldoorn notitie Koersdocument Apeldoorn 2030. Programma voor eisen voor de omgevingsvisie*, die door de gemeenteraad in november 2019 was vastgesteld, de invulling van het wettelijk kader van de Omgevingsvisie: ‘een beschrijving van de huidige toestand van de fysieke leefomgeving: ondergrond, water, voedsel en landbouw, natuurlijke hulpbronnen, natuur en landschap, gezondheid en veiligheid, gebouwde omgeving, energievoorziening, economische ontwikkeling, defensie en nationale veiligheid, cultuur en erfgoed, bereikbaarheid en voorzieningen’ (p. 9). In een van de sturende principes voor de uitwerking ziet Apeldoorn zichzelf als een gastheer die trots is op zijn identiteit en zijn erfgoed koestert. Tot zijn erfgoed rekent de gemeente Apeldoorn architectuur-, natuur- en cultuurerfgoed. En ziet zijn ruimtelijke kwaliteiten en erfgoed als specifiek voor Apeldoorn: ‘Erfgoed neemt daarbij een belangrijke plek in. Ons erfgoed is sterk verbonden met het typische Apeldoornse landschap: het reliëf, de ondergrond, het groen

en de infrastructuur. En ons erfgoed draagt in belangrijke mate bij aan de Apeldoornse identiteit en de aantrekkelijke ruimtelijke kwaliteit. Het zorgt voor worteling en verbinding van de inwoners. Het beleid is gericht op het behouden, versterken en beter beleefbaar maken van het erfgoed. Dat doen we samen met eigenaren en initiatiefnemers, de vele vrijwilligers van de erfgoedverenigingen en met CODA. [...] In de ontwikkeling naar de toekomst is voortbouwen op onze unieke kwaliteit het uitgangspunt. Bescherming en verduurzaming van erfgoed zijn blijvende opgaven' (p. 59).

Maar dit programma van eisen was nog niet aan de orde tijdens het gesprek tussen de voorzitter van de SAM, de gemeentelijke adviseur voor onderhoud en restauratie en wethouder Sandman. Sandmann beheerde de portefeuille economische zaken, grondzaken, vastgoed en de portefeuille groen, duurzaamheid, milieu, water en dierenwelzijn. Het werd snel duidelijk dat de wethouder aan het voormalige pand Gebr. Noteboom een andere erfgoed- en belevingswaarde toekende dan zijn gesprekspartners. Hij was niet van zijn standpunt af te brengen.

De wethouder vond de ruimtelijke kwaliteit van dit erfgoed een allesbepalend argument. Voor het complex zou een pleintje komen en in de voormalige Kijkshop een gratis fietsenstalling, zodat het aanzicht van de binnenstad verschoond zou blijven van de vele overal geplaatste en rondslingerende fietsen. Mireille Huiskamp-Langendijk tekende voor de uitvoering met een aantal *statements* typisch voor de jaren twintig van deze eeuw, zoals 'verduurzaming, klimaatadaptatie, circulair, vergroening', en 'historie en kunstwerk'. Ze was geen onbekende voor de gemeente. Ze had zitting in de Commissie Ruimtelijke Kwaliteit in het kader van de Welstandsnota 2017-2020 'Aantrekkelijk Apeldoorn', Woningwet en de gemeentelijke bouwverordening, Monumentenwet en monumentenverordening en Omgevingswet.

Mireille Huiskamp-Lanendijk

Mireille Huiskamp-Langendijk studeerde Architectuur aan de Technische Universiteit Delft (2007-2014), de KTH Royal Institute of Technology Stockholm (2009-2010) en de ETH Zürich (2011-2012). Ze startte haar studio Mireille Langendijk (2013-heden), is freelance architect/ORGa architect (2016-heden) en lid van de Welstandscommissie Voorst. Over haar werkwijze zegt ze zelf: 'Mijn doel is om een gezonde en duurzame leefomgeving te creëren door biomimicry in het ontwerp proces toe te passen. Door op verschillende schaalniveaus bewust te zijn van de omgevingsfactoren en gebruik te maken van de eigenschappen van natuurlijke materialen en planten kom ik tot biophilische ontwerp oplossingen. In dit innovatieve en creatieve proces is multidisciplinair samenwerken en de combinatie van boerenverstand en technische kennis essentieel'.

Met het *statement* 'historie' van Mireille Huiskamp-Langendijk worden de winkel van de drie generaties eigenaren Noteboom en de locatie bedoeld. Haar *statement* 'kunstwerk' behelsde het door de Haagse kunstenaar André Kruysen te ontwerpen kunstwerk. Dat zou een boom worden. Geen notenboom, maar in het kader van 75 jaar bevrijding in 2020 'De Boom der Vrijheid' had de gemeente besloten. De uitvoering van 'De Boom der Vrijheid', een aluminium constructie met levend groen, zou aansluiten bij de gemeentelijke plannen voor meer kunst in de buitenruimte en meer groen in de binnenstad. Daarmee 'vervult', zo vermeldde de gemeente op haar website, 'dit kunstwerk een eigentijds lijnenspel dat is geïnspireerd op de vormen van Jugendstil'.

André Kruysen (1967)

André Kruysen (Den Haag, 1967) studeerde aan de Koninklijke Academie van Beeldende Kunsten (KABK) Den Haag (1987-1992) en de Rijksacademie Amsterdam (1996-1997). Hij is docent Sculpture aan de KABK. Over zijn werk zegt hij zelf: ‘Mijn werk verhoudt zich tot de daglichtinval en de structuur van de architectuur om mij heen. Ik maak ingrepen in ruimtes die deze aspecten beïnvloeden. Deze ingrepen kunnen resulteren in zowel vrijstaande als met de ruimte versmeltende sculpturen. Mijn complexere en chaotische vormtaal van de laatste jaren komt voort uit de steeds ingewikkelder wordende (beeld)cultuur waarin we leven. Het zoeken naar een persoonlijk evenwicht daarin vindt z’n vorm in mijn werk. Te midden van mijn verstorende ruimtelijke ingrepen zoek ik verstillings; de verstillings die optreedt door de sacrale werking van het daglicht. Deze tegenstrijdigheid staat aan de basis van mijn sculpturen’.

Het gebouw op de hoek Hoofdstraat en Paslaan werd opgefrist door de erkers en de omlijsting van de winkelramen in stemmig zwart te schilderen. De ramen op de begane grond werden beplakt met de uitnodigende tekst ‘fiets ‘m er in’ in hoofdletters. De onthulling van de ‘Boom der Vrijheid’ zou op de Bevrijdingsdag feestelijk gebeuren. Maar vanwege de uitbarsting van het coronavirus bleven de festiviteiten uit en duurde het enkele maanden voordat de gestileerde boom van groene natuurlijke bekleding werd voorzien.

Fietsenstalling hoek Hoofdstraat Paslaan

Wanneer de historicus en architectuurliefhebber de fietsenstalling zouden binnenlopen dan zouden ze in de ruimte het grondplan dat van magazijn Gebr. Noteboom kunnen herkennen. De witgeschilderde muren omlijsten de plattegrond.

Fietsenstalling Paslaan

Tastbare herinneringen

Maar de liefhebber van Jugendstil en Art Nouveau heeft niets met de vormgeving van de fietsenstalling, plaatst er vraagtekens bij en heeft zijn bedenkingen over de kosten die ermee gemoeid zijn. Die bewondert het uit 1902 daterende door J.A. Wijn ontworpen pand van de Gebr. Noteboom waarvoor hun vader Jan opdracht had gegeven, en dat op veel ansichtkaarten van de Dorpstraat en Hoofdstraat is afgebeeld.

Sommige Apeldoorners maakten hun herinnering tastbaar van wat zij het mooiste gebouw van Apeldoorn vonden. Bijvoorbeeld Frederik Erens die als kind een maquette maakte.

Maquette Frederik Erens

De Apeldoornse tekenaar Coenraad Reelink Knap liet zich in 1992 door een ansichtkaart inspireren voor zijn realistische impressie.

Coenraad Reelink Knap (1992)

De kop en schotel die Max Noteboom in 1980 liet maken ter gelegenheid van het veertigjarig jubileum van zijn vicedirecteur Hugo Lensing, is een verzamelobject geworden.

Koffiekop Noteboom Kadoos

Ergens in Apeldoorn staat in een tuin het balkonhekje dat de brand heeft overleefd. Eigenlijk was het hekje voor de sier en dus niet functioneel.

Balkonhekje Gebr, Noteboom

Gebr. Noteboom, Noteboom N.V., Noteboom B.V. en Noteboom Kadoos bestaan al lang niet meer. Maar de herinneringen aan deze zaak die 79 jaar niet alleen het Apeldoorns straatbeeld heeft bepaald maar ook menig Apeldoorns huiskamer en serviezenkast heeft gevuld, zijn onder liefhebbers van Jugendstil en eclecticisme springlevend. De panden ernaast, het oorspronkelijke Magasin de Nouveauté van firma Gebr. Levij en de banketbakkerszaak en lunchroom Vonk (nu State of Art en Nedgame) zijn min of meer in originele staat teruggebracht.

De hoek Hoofdstraat en Paslaan heeft sinds 1985 een ander aanzien gekregen. De gemeente Apeldoorn had blijkbaar evenals die in 1933 er geen problemen mee dat twee verschillende architectuurstijlen naast elkaar kunnen bestaan. Zij het dat een Haarlemse architect de oorspronkelijke Jugendstilgevel van de lederwarenwinkel Diana op Hoofdstraat 144 in de jaren zestig had weggewerkt achter een strakke, vooruitspringende witte gevel. Na lezing van de beleidsnota *Apeldoorn notitie Koersdocument Apeldoorn 2030* mag worden geconcludeerd dat de gemeente Apeldoorn zich blijkbaar ook de trotse eigenaar van dit erfgoed beschouwt.

Dit uit 1985 daterende appartementencomplex en winkel van Kees Woestenenk zou in aanmerking kunnen komen voor erkenning als zogenoemd jong erfgoed of 'Post65'. Mocht dat gebeuren dan zal magazijn Gebr. Noteboom dat als 'oud erfgoed' slechts in verhalen, herinneringen, krantenartikelen en afbeeldingen levend is, plaatsmaken voor 'jong erfgoed'.

Hoofdstraat

Zoals het was

Op mijn vraag aan Max Noteboom 'wat was er toch achter dat opvallende en voor veel architectuurliefhebbers intrigerende sleutelraam met florale Jugendstilmotieven?', kreeg ik het volgende antwoord:

Max Noteboom 6 september 2020:

Achter het balkon bevond zich de mooie zitkamer / voorkamer waarin een schoorsteenmantel en een Jaarsma brandaris kolenkachel. Ze stookten daar uitsluitend antraciet dubbeltjes kolen. Alle ramen boven de naar buiten kijkramen waren gekleurde glas in lood. Prachtig zodra de zon erop scheen.

Apeldoornsche Courant 9 april 1904

Natuurlijk was de eerste kolenkachel afkomstig uit eigen winkel.

❧ 10. ‘Durven en aanvoelen’ ❧

In de negenenzeventig jaar van het bestaan van Gebr. Noteboom met zijn filiaal De Silveren Notelaer en later voortgezet als Noteboom Kadoos is er veel gebeurd. De eigenaren kregen te maken met door de overheid opgelegde maatregelen als gevolg van de technologische vooruitgang, met de aanloop naar de Eerste Wereldoorlog en de oorlog zelf, met de verplichte winkelsluiting, de brandstofschaarste, de jaren van depressie als gevolg van de beurscrash. De opkomst van het fascisme in de aanloop naar de Tweede Wereldoorlog, de distributie van goederen tijdens de oorlog en de bombardementen. De jaren vijftig stonden in het teken van de wederopbouw. Ook de winkel werd aan de nieuwe tijd aangepast. En het aanzicht werd aangepast. De oorspronkelijk karakteristieke torenspits onderging een metamorfose. De spionnetjes, kort onder de punt, werden verwijderd en het leisteel werd bekleed met zink. In de jaren zeventig werd de torenbekroning van boven tot onder bekleed met groene teersingels, waardoor het koepeltje peervormig werd. De veranderingen waren noodzakelijk onderhoud en uit kostenbesparende overwegingen gedaan.

Nieuwe, peervormige torenspits

In de jaren zestig en zeventig maakte Apeldoorn een grote groei door met de komst van de werknemers van de Rekenkamer, Centraal Beheer, de Belastingdienst en andere bedrijven. De welvaart groeide ook voor Gebr. Noteboom die, zoals we reeds zagen, in de loop jaren zich steeds meer ging toeleggen op luxe huishoudelijke artikelen.

De eerste tot en met de vierde generatie Noteboom was niet bang om de grenzen te verleggen. Ze zagen daarin juist hun uitdaging. ‘Durven en aanvoelen’ was hun adagium. Iedere generatie gaf daaraan op haar manier gehoor.

Jan Noteboom

Zo kon stamvader Jan Noteboom dankzij de erfenissen van hemzelf en zijn echtgenote Jacomina Schokkenkamp de aankoop van percelen op de Deventerstraat, Hoofdstraat en zijn

aandeel van landgoed De Pasch verwezenlijken. Hij gaf opdracht tot de bouw van zijn eigendommen op de Deventerstraat (woonhuis met slagerij, buurpanden, ‘de Pasch’, Hoofdstraat (onder andere Gebr. Noteboom, de rijwielhandel van Gerardus Rietberg), Paslaan en in de Parken voor zichzelf en zijn zoons. Hij had belangstelling voor technische ontwikkelingen en toepassingen ervan, die hij deelde met zijn zoons. Binnen de familie gold hij als de bedenker, uitvoerder en regisseur van nieuwe plannen. Dat deed hij goed en was daarmee een waardige stamvader. Echter, enige ijdelheid was hem niet vreemd.

Christiaan en Willem Noteboom

Gebr. Noteboom werden gevormd door Jans jongste zoons Christiaan en Willem. Beiden hadden net als hun vader belangstelling voor techniek en volgden daarin opleidingen. Met hun uiteenlopende en voor die tijd opmerkelijke artikelen die ze uitnodigend etaleerden in hun royale etalages, wisten ze een continue loop naar hun zaak te creëren. Ze schroomden er niet voor om een echte auto te etaleren of een brandkast als een onbeschadigde trofee op een nagmaakte uitgebrande vuurstapel te plaatsen. Tijdens hun jaren als winkelier vond in 1933 de eerste grote verbouwing plaats. Willem was *an easy going man* en handige verkoper. De vrouwelijke klanten waren gecharmeerd van hem. Hij verkocht hen wat hij wilde. Christiaan was de mathematicus, de rekenaar. Dat maakte Christiaan en Willem tot een praktisch een goed werkend duo: *the easy man & the man of numbers*. In sommige bronnen wordt Willem botweg als fietsenmaker vermeld, terwijl hij een officieel gediplomeerd bondsrijwielhersteller en constructeur van de ANWB was, wat in die tijd, inspelend op de behoefte aan mobiliteit, nieuw was. Dat de gemeente in 2020 op de locatie van hun winkel een fietsenstalling heeft geplaatst, had niemand kunnen voorspellen. Het is wonderlijke samenloop van omstandigheden.

Lex Noteboom

De derde generatie Lex Noteboom ging een stap verder dan zijn vader en oom. Hij beperkte zich niet tot Apeldoorn, maar zag mogelijkheden om Apeldoorn in Nederland aan te prijzen, tot in Indië. Hij bouwde een netwerk van Nederlandse detaillisten op waarvan een aantal commissaris in zijn vennootschap werd. Hij opende op het juiste moment zijn filiaal De Silveren Notelaer. Hij vond niet alleen de zaak zelf, maar ook de bedrijfsvoering ervan belangrijk en kon daarbij bogen op de accountancy-kennis van zijn oom Jan en zijn zoon Christiaan Jan. Hoewel hij het winkelpand uniek en prachtig vond, vond hij ook dat zaak daarop niet kon draaien. Om de winkel voor de toekomst en voor de latere generaties veilig te stellen, moest winst worden gemaakt. Commercie ging voor hem boven alles. Dankzij de rekentrucjes van zijn grootvader Jan van Ravenhorst, de oprichter van schoolnummer 3 aan de Koningsstraat, kon hij goed hoofdrekenen. Op zijn beurt leerde hij die weer aan zijn zoons Christiaan Jan en Max. Hij liet tijdens de verbouwing in 1950 de winkel met toonbanken veranderen in een zelfbedieningszaak. Hij was een visionair met oog voor de belangen van de detailhandel en publiceerde daarover in de jaren zeventig in het vaktijdschrift *De gemengde branche*, een uitgave door de Stichting Ontwikkeling en Voorlichting Detailhandel (SOVD). Ook Lex was *an easy going man* die gemakkelijk contacten met hoog en laag legde, een familie-eigenschap.

Max Noteboom

De vierde en door omstandigheden laatste generatie Max Noteboom bouwde het marketingmechanisme van Noteboom nog verder uit. Hij bedacht allerlei nieuwe initiatieven,

zoals de succesvolle Koopjesmarkt, hij wijzigde de naam Gebr. Noteboom in Noteboom Kadoos. Hij bedacht het logo van de Boom die hij toepaste op pak- en briefpapier en gebruikte die in zijn advertenties in de *Nieuwe Apeldoornsche Coursant*. Bladerend in de kranten viel de paginagrote Boom in twee kleurendruk (zwart met rode accenten) met daarop bij wijze van kerstversiering de briefjes met aanbiedingen meteen op. Hij bedacht als grap de slogan ‘Het is geen 1 maar 2 april!’. 1 april was niet alleen de dag waarop men de ander voor de gek mocht houden, maar ook de datum waarop de deuren van Gebr. Noteboom in 1902 waren geopend. Was Lex op de Duitse markt georiënteerd, Max had meer met de Engelse markt. Dat had ook met de tijdgeest te maken. Aanvankelijk liet hij zich door de brand niet uit het veld slaan en bedacht de doorstart in een loods op eigen terrein met de verkoop van brand- en waterschade. Om kopers te trekken liet hij een vliegtuigje met een reclamesleep boven Apeldoorn rondvliegen. Hij wilde verder met een nieuw concept dat hij Crazy Bazar had genoemd. Maar de afwikkeling van de brandschade, bedekte zijn ideeën en toekomstplannen met een dikke laag roet. Gebr. Noteboom, nieuwe Noteboom Kadoos en Crazy Bazar bestaan niet meer. Voor Max was de tijd aangebroken voor iets nieuws, iets heel anders dan detailhandel.

11. Bronnen

Kranten

AC: Apeldoornsche Courant

NAC: Nieuwe Apeldoornsch Courant

AC 15-08-1906; AC 08-12-1900; AC 21-04-1888; AC 08-07-1890; 04-04-1896; 12-02-1876; 26-02-1876; 29-04-1876; AC 20-05-1876; AC 04-01-1879; AC 24-08-1879; AC 09-09-1878; AC 09-04-1904; AC 04-03-1905; AC 18-05-1904; AC 23-11-1904; AC 06-08-1904; AC 11 en 18-05 en 18-06-1904; AC 06-08-1904; AC 01-03-1911; AC 07-08-1912; 24-08-1912; AC 29-10-1921; AC 23-08-1919; AC 18-10-1919; AC 01-04-1920; NAC 19-05-1938; NAC 22-05-1939; AC 15-03-1913; NAC 03-05-1923; NAC 18-02 en 19-02-1924; NAC 06-02-1925; NAC 04-01-1930; NAC 20-10-1932; NAC 12-04-1933; NAC 19-06-1933; NAC 24-06-1933; NAC 25-11-1933; NAC 21-11-1940; NAC 10-07-1947; NAC 18-10-1947; NAC 01-10-1947 (2x); NAC 03-10-1944; NAC 18-10-1947; NAC 18-10-1948; NAC 19-10-1948; NAC 17-04-1948; NAC 27-07-1949; NAC 26-07-1949; NAC 17-03-1949; NAC 24-03-1950; NAC 18-02-1950; NAC 18-10-1950; NAC 25-11 t/m 02-12-1950; NAC 09-12-1950; NAC 19-10-1974; NAC 17-12-1981; Trouw 17-12-1981; NAC 17-12-1981.

Algemeen Handelsblad: 12-03-1955; 02-08-1983.

Apeldoorns Stadsblad: 08-04-1976.

Algemeen Dagblad: 18-11-1981; 02-08-1983.

De Leeuwarder Courant 1980-05-23.

De Stentor: 30-01-2019 foto Hanne Koops; 06-06-2019 tekening Frederik Erens.

De Telegraaf 29-10-1976; 15-10-1980.

Het Geheugen van Apeldoorn.

Gemeente Apeldoorn, Boom der Vrijheid.

'In Beeld: beeldhouwer Kees Woestenenk'. In: *ApeldoornDirect* 18-05-2019.

Nieuwe Apeldoornsche Courant.

Trouw 17-12-1981.

Foto's

CODA GA-004598-13364; Zuiderweg Boom der vrijheid foto 03-08-2020; EPA Hoofdstraat/Raadhuisplein; CODA GA-011596-13826; *Ach lieve tijd, Apeldoorn en de Apeldoorners*, 1991-1993, p. 351; CODA GA-012102-269; CODA GA-012101-27499; Faceboook Herinner je Deventer 09-01-2016; NAC 12-02-1876; NAC 26-02-1876; NAC 29-04-1876; Schumacher 2007 Posthuis_Hotel De Cannenburgh; NAC 20-05-1876; NAC 04-01-1879; NAC 12-02-1876; CODA GA-008588-1533-1900; *Erica* 1896 p. 343; Henk op den Dries 1981 p. 12; Henk op den Dries 1981 p. 12; CODA Archief nr. 357 G.W. van den Beld, inv.nr 33, 1912-1965, ontwerp J.A. Wijn; CODA Archief Apeldoorn: nr 370 Bert Kompanje, inv.nr. 345 krantenknipsels; CODA GA-004598-13364; AC 09-04-1904; CODA 192-136 Lokaal voor decoratief schilderen; CODA 192-136 Lokaal voor decoratief schilderen (detail); CODA CODA 192-136 Lokaal voor decoratief schilderen (detail Andries van Driesum); CODA 192-136 Lokaal voor decoratief schilderen (detail Jan Willem Noteboom); AC 04-03-1905; AC 18-10-1904; AC 06-08-1904: *De Kampioen*, mei 1907; *De Kampioen*, mei 1907; AC 18-10-1919; AC 01-04-1920; CODA GA-038206 foto A.C. Stokhuyzen; CODA GA-000942-14887 foto A.C. Stokhuyzen; CODA GA-011657-6115; NAC 19-07-1924; NA 19-07-1924; NAC 06-02-1925; NAC 20-10-1932; CODA

GA-038206 foto A.C. Stokhuyzen; Zuiderweg Paslaan foto 16-08-2020; CODA Archief CODA nr. 357 G.W. van den Beld, inv.nr. 33, 1912-1965, gevel nieuwbouw; CODA Archief CODA nr. 357 G.W. van den Beld, inv.nr. 33, 1912-1965, winkel; NAC 19-06-1933; NAC 24-06-1933; NAC 25-11-1933; CODA GA_004598_13364; CODA GA_004598_13364 (detail); CODA GA-028166; NAC 21-11-1940; NAC 10-07-1947; NAC 01-10-1947; NAC 01-10-1947 (detail); NAC 03-10-1944 tekening G. Dekker Zaandam; Erica 1948-1949; NAC 18-10-1947; CODA GA-019573_18856; NAC 19-10-1948; NAC 1948-04-17; NAC 27-07-1949; Rijksmuseum 28-90402-NG-1997-6; NAC 26-07-1949; NAC 17-03-1949; NAC 24-03-1950; NAC 18-02-1950; CODA nr 361 Heuvelink-inv.nr 119-verbouwing 1948-1953; CODA 2-016 Warenhuis Noteboom Hoofdstraat-Paslaan; CODA P-005634-11677 foto Modern Mariastraat 1965; CODA 3-072 Winkel Noteboom Paslaan 1973; CODA P-005634-11677-1865-2 (uitvergroott); CODA GA-004598-13364 (zwart wit); NAC 18-10-1950; P; NAC 09-12-1950; CODA GA-022346 Wie deze foto voor ansichtkaartenuitgeverij Jos Pé heeft gemaakt, is helaas onbekend. Bent of kent u de maker, wilt u dit dan mailen aan archief@codapeldoorn.nl; Algemeen Handelsblad 1955-03-12; CODA 1-021 Gero zilver Silveren Notelaer en Hollywood kleding Hoofdstraat 70 en 72 19-1-1973 Collectie Gemeentewerken Landelijke Eigendommen; Zuiderweg Hoofdstraat 70 foto 29-07-2020; Erica 1957-1958 p 189 Noteboom; Erica 1957-1958 p 189 De Silveren Notelaer; CBG Verzamelingen (rouwadvertentie Cor van Teunenbroek); CODA GW Dia 02648-Hoofdstraat-Kapelstraat-Paslaan-1968 Collectie Gemeentewerken Landelijke Eigendommen-kopie; CODA GW Dia 02649-Hoofdstraat-Paslaan-Kapelstraat 1968; CODA GA-004919-19246-foto H. Stokhuyzen 16-11-1968 opening winkelpromenade; CODA GA-004923-22687 16-11-1968 foto H Stokhuyzen; CODA 005580-8549 Kerstverlichting 11-1966 Silveren Notelaar Gero; CODA P-005243-26528 Noteboom foto in kader fotowedstrijd J.C. van der Meer; Fotograaf onbekend Max en Christiaan Jan Noteboom foto collectie Max Noteboom; Zuiderweg Stempel Noteboom Kadoos in Handelsregister foto 31-07-2020; CODA GA-011700-30185 Plaatsing Noteboom-1975 [AZ moet zijn 1972]; CODA GA-011655 Hoofdstraat 1973; CODA GW Dia 05347 Winkelpromenade Hoofdstraat 1973; Zuiderweg Pakpapier collectie Frederik Erens foto 31-07-2020; Zuiderweg Briefpapier Noteboom Kadoos 30-07-2020; NAC 12-03-1974; NAC 17-09-1974; NAC 19-10-1974; CODA Archief nr. 145 Documentatiecollectie inv. nr. 108 Noteboom foto Zuiderweg; *De Telegraaf* 1976-10-29; *De Leeuwarder Courant* 1980-05-23; Zwiggelaarsacutions.nl zilveren Juliana cassette; Algemeen Dagblad 18-11-1981; CODA GA-033005 Wie deze foto heeft gemaakt, is helaas onbekend. Bent of kent u de maker, wilt u dit dan mailen aan archief@codapeldoorn.nl; CODA GA-033005 Wie deze foto heeft gemaakt, is helaas onbekend. Bent of kent u de maker, wilt u dit dan mailen aan archief@codapeldoorn.nl (detail); *De Telegraaf* 15-10-1980; NAC 15-10-1930; NAC 17-12-1981; Trouw 17-12-1981; NAC 17-12-1981; NAC 17-12-1981; CODA 9771-GA-011683-34873; CODA 104-9771-GA-011683-34873; C. Tiemens-06-12-1981-Hoofdstraatnablussenbrandnoteboom-arch-650; NAC 18-12-1981; *Etablissements_Lips-SA-Bruxelles-Wikipedia-1*; CODA GA-004906-12240-Noteboom 1984; CODA GA-004905-6877-Noteboom-3 1984 foto H. Stokhuyzen-1; CODA GA-004908-1803-Noteboom-3 1984 foto H. Stokhuyzen; CODA GA-004907-34967-3-1984 foto H. Stokhuyzen; Zuiderweg Koffiekopjes foto 05-09-2020; Geheugen van Apeldoorn Hoofdstraat; Woestenenk 1985 p047 Hoofdstraat Deventerstraat [sic] (Hoofdstraat); Woestenenk 1985 p047 Hoofdstraat Deventerstraat [sic] (Paslaan); Zuiderweg Fietsenstalling Paslaan met Boom der Vrijheid foto 05-09-2020; Zuiderweg drie foto's fietsenstalling Paslaan 05-09-2020; CODA GA-004598-13364-zwart wit; Zuiderweg Maquette Frederik Erens collectie Frederik Erens foto 30-07-2020; Zuiderweg Coenraad Reelink Knap collectie Frederik Erens foto 30-07-2020; CODA GA-011655

Hoofdstraat 1973; Kop en schotel jubileum Hugo Lensing 1980 Facebook Max Noteboom: CODA GA 004906_12240 Noteboom 1984 (detail balkonhekje); Frederik Erens foto balkonhekje in tuin; Zuiderweg Hoofdstraat State of Art, Vonk, Ixora foto 05-09-2020; CODA 133_GA-033005_detail steutelgatraam; AC 15-10-1904.

CODA Archief Documentatiecollectie, inv. nr. 108 Noteboom.

CODA Archief nr. 357 G.W. van den Beld, inv. nr. 33, 1912-1965.

CODA Archief Apeldoorn: nr 361 Heuvelink, inv. nr. 119, verbouwing 1948-1953.

CODA Archief Apeldoorn: nr 370 Bert Kompanje, inv.nr. 345 krantenknipsels.

CODA Archief: GA-022346 en GA-033005. Wie deze foto heeft gemaakt, is helaas onbekend. Bent of kent u de maker, wilt u dit dan mailen aan archief@coda-apeldoorn.nl.

Coenraad Reeling Knap 1992.

Conam.info.

Collectie Max Notoboom: foto Max en Christiaan Jan Noteboom fotograaf onbekend; kop met logo ter gelegenheid van het jubileum van Hugo Lensing 1980.

Collectie particulier: balkonhekje foto Zuiderweg

Collectie Tiemens: Hoofdstraat na blussen brand noteboom arch 650

Collectie Woestenenk: website soniakees.nl kees-architectuur Paslaan 1 (Hoofdstraat en Paslaan).

Collectie Zuiderweg: Hoofdstraat 70; Paslaan; stempel Noteboom Kadoos in Handelsregister; pakpapier Noteboom; briefpapier Noteboom Kadoos; koffiekopjes Noteboom Kadoos; Fietsenstalling Paslaan en Boom der Vrijheid; Fietsenstalling Paslaan (3 foto's); maquette Frederik Erens; Hoofdstraat State of Art, Vonk, Ixora

Kaft: Jan Wijn en 42 Gevel nieuwbouw G.W. van den Beld CODA Archief nr. 357 G.W. van den Beld, nv. Nr. 33, 1912-1965; GA-004598; GA-011665; GA-004599; GA-028166; GA-031189; GA-022346; GW Dia 05347; Zuiderweg Fietsenstalling Paslaan met Boom der Vrijheid foto 05-09-2020.

Literatuur

Apeldoornsche Courant.

Apeldoorn notitie Koersdocument Apeldoorn 2030. Programma voor eisen voor de omgevingsvisie. Vastgesteld door de gemeenteraad, november 2019.

Erica. Het adresboek van de gemeente Apeldoorn. 1861-1963.

De Kampioen. ANWB. Toeristenbond voor Nederland jaargang 24 (1907), nr. 18, 3 mei 1907.

Dries, Henk op den. *Kijk waar je koopt. De architectuur in de Hoofdstraat van Apeldoorn*. Rondleidingsbrochure gemaakt voor leerlingen van de 3e klas van het Myrtus College in Apeldoorn in het kader van de lessen kunstbeschuwing. Deventer: [s.n.] 1981.

Bouwfonds MAB Ontwikkeling B.V. *Federatie Welstand. Welstand in ontwikkeling 75 jaar Federatie Welstand*. 2006, m.n. p. 10. Dossier-welstand-in-ontwikkeling-bpd.pdf.

Dusseldorp, Hanneke. 'Een wijkbewoner aan het woord'. In: *Wijknieuws*. Wijkraad de Sprengen. Maart 2014, p. 12-13.

Eggermond, Ben. 'In Beeld: beeldhouwer Kees Woestenenk'. In: *Apeldoorn direct* 18 mei 2019.

Geheugen van Apeldoorn. Twaalf eeuwen Apeldoorn, de Apeldoorners en hun stadsbeeld. Nummer 3: tekst Martin Jochems en Huub Ummels, nummer 15: tekst Wineke Allersma. Zwolle: Waanders 1991-1993.

'Herberg de Volle Hand Terwolde'. In: *Herinner je Deventer* Facebook 09-01-2016.

Heuvelink: 'J.A. Heuvelink. – Architect. Apeldoorn. Kerklaan 6 -Telefoon 743'. In: *Jubileumnummer van de Nieuwe Apeldoornsche Courant 1903-1928*. In:

- Mededeelingenblad van de Nieuwe Apeldoornsche Courant*, november 1928. *Nieuwe Apeldoornsche Courant* 14-11-1928; ‘Architect J.A. Heuvelink jubileert’. In: *Nieuwe Apeldoornsche Courant* 30-03-1944: Een zeventig Jarige: de heer J.A. Heuvelink. In: *Nieuwe Apeldoornsche Courant* 03-02-1949; ‘J.A. Heuvelink overleden’. In: *Nieuwe Apeldoornsche Courant* 27-07-1949.
- Hoop, Robert de. ‘Anthoniuskapel’ op Geheugen van Apeldoorn.
- Loo, H.J.C. te. *Oud-Apeldoorn in woord en beeld*. Uitgave J.F. Wegener 1932 op de website van Henk Weltje.’
- Oorlogskroniek van Apeldoorn op <https://www.apeldoornendeoorlog.nl>.
- Overduin, Dick, Yvonne de Vries en Adrienne Zuiderweg. *Deventerstraat > Apeldoorn. Tussen Hoofdstraat en Stationsstraat*. [Apeldoorn]: Vereniging Oud Apeldoorn 2020.
- Schumacher, F.J.T. *Vaassen, wandelend door de Dorpsstraat 1900-1950*. [Vaassen]: Schumacher, 2007.
- Ummels, H. *Oud Apeldoorn vanuit de lucht*. Foto’s: Aerocarto luchtfotografie. Z.p. Slingenberg 1995
- Vonk, Gerard. *Film: Afbraak ijskelder Vonk’s brood/bank.bakkerij* op website Oud Apeldoorn.
- Woud, Auke van der. *De nieuwe mens. De culturele revolutie in Nederland rond 1900*. Amsterdam: Prometheus, Bert Bakker 2015.
- Zuiderweg, Adrienne. ‘Apeldoorns Belle Époque – Deventerstraat 14’. In: *Ruimte voor Erfgoed*. Nummer 68, januari 2020.
- Zuiderweg, Adrienne. ‘Deventerstraat 14. Spekslagerij en handelaar Jan Noteboom’. In: Dick Overduin, Yvonne de Vries en Adrienne Zuiderweg. *Deventerstraat > Apeldoorn. Tussen Hoofdstraat en Stationsstraat*. [Apeldoorn]: Vereniging Oud Apeldoorn 2020, p. 71-75.

Instanties

- Archief Kanselarij der Nederlandse Orden in Den Haag.
- Centrum voor familiegeschiedenis.
- CODA Archief Apeldoorn Archief.
- CODA Archief Apeldoorn Beeldbank.
- CODA Archief Apeldoorn Bevolkingsregister.
- CODA Archief Apeldoorn: nr. 145 Documentatiecollectie inv. nr. 108 Noteboom.
- CODA Archief Apeldoorn: nr. 357 G.W. van den Beld, inv.nr 33, 1912-1965;
- CODA Archief Apeldoorn nr. 361 Heuvelink, inv .nr 119_verbouwing 1948-1953; nr 145_Documentatiecollectie_inv.nr 108 Noteboom.
- CODA Archief Apeldoorn nr. 370 Collectie B. Kompanje, inv. nr. 159 Belt, van der; inv. nr. 190 Paslaan; inv. nr. 275 Van Driessum; inv. nr. 286 Hoofdstraat; inv. nr. 345 Krantenknipsels.
- Geheugen van Apeldoorn.
- Handelsregister van de Kamer van Koophandel en Fabrieken. Ten behoeve van Magazijn Gebr. Noteboom: dossiernummer 1535, 2 delen, Noteboom Apeldoorn; dossiernummer 16349 Het Porcelainhuis, Twello; dossier nummer 37781 Herberg De Rustende Jager.
- Handelsregister van de Kamer van Koophandel en Fabrieken. Dossiernummer 5001, Garage H. Jansen.
- Het Gelders Archief.
- Het Nationaal Archief.
- Het Utrechts Archief.
- Historisch Centrum Overijssel.
- Stadsarchief Amsterdam.

Stadsarchief Deventer.

Websites

<http://www.andrekruijsen.nl>.
<https://www.apeldoorn.nl/post65>.
<https://www.apeldoorndirect.nl/ondernemen/in-beeld-beeldhouwer-kees-woestenenk-20190518>.
<https://www.apeldoornendeoorlog.nl>.
<https://www.apeldoorn.nl/ter/kunst/Kunstwerken/Boom-der-Vrijheid.html>.
<https://cbg.nl>.
<https://www.conam.info/historie/importeurs-personenautos-tot-1980/importeurs-autos-tot-1940-beschrijvingen?start=510>.
<https://www.delpher.nl>.
<https://www.facebook.com/HerinnerJeDeventer/posts/870604986371330>.
<https://www.geheugenvanapeldoorn.nl>.
<https://www.geldersgenootschap.nl>.
<http://www.iisg.nl/hpw/calculate-nl.php>.
<https://www.joostdevree.nl>.
<https://www.keeswoestenenk.nl>.
<https://www.mireillelangendijk.com>.
<https://www.openarch.nl>.
<https://www.parkenbuurt.nl>.
<http://www.soniakees.nl/kees-architectuur.html>.
<https://tnieuwediekhuus.nl>.
<https://www.oud-apeldoorn.nl/films/film-afbraak-ijskelder-vonks-brood-bankbakkerij.html>.
<https://www.vaassenhistorie.nl/beeldbank/vroeger-en-nu/48-stratnamen-dorpsstraat-even/106-dorpsstraat-60-i>.
<https://www.zwiggelaarauctions.nl>.